

IVA København 7. august 2012 – 6. semester

Historien, historier & historicitet

Folkebibliotekets oplysningsrationale belyst af en filosofisk hermeneutik

Bacheloropgave v/Lars Svane Ballegaard (k09laba) 32 sider, 12948 ord (inkl.abstract)

”Som handlende væsener befinder vi os i den ene og anden situation, ansigt til ansigt med begivenheder og andre handlende væsener, også når vi ikke handler, såvist som vor mangel på handling skyldes, at vi enten hindres deri eller er lammede eller hverken ved ud eller ind”

Løgstrup (1995, s.253) ■

♥FILO SOFO=LOVER OF WISDOM♥

Vejleder: Niels Ole Pors

Indholdsfortegnelse

Historien, historier & historicitet

1. Abstract	s. 2
2. Emnebegrundelse	s. 2
3. Metode, optik, devise - og igangsættende spørgsmål	s. 2
4. Påstande og vision	s. 4
5. Problemformulering	s. 5
6. Oplysning som begreb - og som rationale for Folkebiblioteket	s. 6
7. Historien med stort H	s. 11
8. Historier med lille h	s. 11
9. Historicitet	s. 12
10. Folkebiblioteket som institution for de fremhævede begreber	s. 14
11. Koncentration af dokumentanalyse	s. 20
12. Koncentreret refleksion og diskurs frem mod opgavekonklusion	s. 26
13. Konklusion	s. 29
Litteraturfortegnelse	s. 33

1. Abstract

This paper seeks to develop a philosophical view concerning public library, establishing its identity. The concept of self-improvement in the German understanding, "Bildung" (as formed by H.G.Gadamer), is here seen as a definitive aspect of enlightenment, and views from different positions in the field are taken in to consider the actual impact literature and its intermediaries may have on this. Hereby tradition, generations and human identity, subsequently interaction, become concepts of bias, and it is detected that a broad range of agents in the field pose a threat (surely well-intentioned but perhaps somewhat rash) to the very idea that there is reason in this millennium too, for libraries to make an effort in urging/tempting people to read and in their very own way *understand* literature to achieve self-improvement; to try to understand and live(!) life with surprise and inspiration to take risks and openly meet other views with interest and respect. - Ministerial regulations seem to reflect and intend this.

■ *'There's a seriousness about library buildings and the atmosphere they contain – not a solemn hush-hush disapproval, but a feeling that people come here to go about the business of thinking about important things, of finding out truths, of extending their knowledge'. (Philip Pullman; Usherwood 2007, s.21)*
- *'This seems to be a reasonable rationale for a public service' (Usherwood)*

2. Emnebegrundelse

Bevæggrunden til nedenstående er et personligt ønske om professionel beskæftigelse med litteraturformidling i folkebibliotekets regi. Dette ønske har haft udgangspunkt i filosofiske snarere end i informationsvidenskabelige betragtninger, hvilket er interessant at reflektere over i den brydningstid, Biblioteksskolen netop nu befinder sig i, idet den netop har undergået navneændring til *Det Informationsvidenskabelige Akademi*. Som studerende på institutionen har undertegnede fået mulighed for at tone sin uddannelse, så "kulturformidling" kan stå som overskrift for videnstilegnelsens/refleksionernes emnekreds. Dette søges afspejlet i nedenstående, og samtidig søges det anskueliggjort, at der vil være ræson og nødvendighed i at tilgodese og fremelske nuværende og kommende bibliotekarers evne til på filosofisk vis at reflektere over virke og målsætninger indenfor en biblioteksinstitution, der som en decideret velfærdsinstitution kontinuerligt skal legitimere sig.

Her er vist ikke udelukkende brug for informationsspecialister (i den snævrere betydning).

3. Metode, optik, devise - og igangsættende spørgsmål

Herunder følger teoretisk analyse i en "realistisk-socialkonstruktivistisk" udlægning (Jensen 2003,s.378), der skal bevæge sig i hermeneutiske cirkler, idet den reflekterer filosofien fra især H.G. Gadamer men også Paul Ricoeur, K.E. Løgstrup samt unge Vincent Hendricks vedrørende begreber som narrativ/narrativitet, autoritet, tradition og tid – og demokrati. Der foretages dokumentanalyse m/empiri i centralbibliotekernes strategioplæg/handlingsplaner samt rapporter og strategioplæg fra ministerium og styrelse. Debatindlæg inddrages også, og fremhævet bliver Emeritus Professor of Librarianship Bob Usherwood og Dean of Library Service Michael Gorman. Disse samt filosofierne bringes i "diskussion" m/analysen og skal turnere folkebibliotekets (biblioteks-)sag, som den kunne videreudvikles i det nye millennium. Dokumentanalysen udvikles igennem afsnittene for at blive koncentreret i pkt.11.

Til perspektivering inddrages demokratiforsker Johannes Andersen og historiker Bernard E. Jensen, ligesom Anthony Giddens, Zygmunt Bauman og Lars Qvortrup som højmoderne samfundsteoretikere også vil spille med. Og til at supplere filosofernes belysning af oplysnings-/dannelsepotentialer i litteratur og kunst inddrages litteratursociolog/IVA-ektor Lisbeth Worsøe-Schmidt.

En komparativ analyse af dokumenter kan afdække udviklingspotentialer, tendenser og brydninger, idet sproget heri m/Gadamer forstås som diskursiv praksis, hvis tekster kan analyseres som relativt stabile objekter udgørende ”relativt afgrænsede, selvstændige” enheder indenfor diskursens kontekst (Simonsen2003,s.163/174). Gadamer understreger *spørgsmålets* forrang i dialektisk forhold til *svaret*, så det bliver ”den måde der fortælles[.]på som bliver genstand for analyse” m/åndsvidenskabelige/filosofiske betragtninger over ”betydningsenheder/meningsformationer”¹ snarere end videnskabelige deduktioner (m/Goethe: ”empiriens tusindfoldige Hydra”), der vil præge refleksionerne over ”den ontologiske baggrund for den hermeneutiske verdenserfaring”, ”det sandhedskrav, der ikke blot ligger i [..]det kunstneriske, men også i historien og i den åndsvidenskabelige metodelære”.

Prime Minister Disraeli skal anno 1850 have angivet *De tre former for løgne*: De almindelige, De forbandede, Statistikken(!). Dertil kan Gadamer bemærke, at pkt.3’s videnskabsmetodiske kneb afslører ”naiv tro på metoden” og ydermere er ”et fremragende propagandamiddel”, der foregøgler at fremvise kendsgerninger objektivt. Men undersøgelsesmodellen ” ’at opstille og teste hypoteser’ gælder for al forskning”. Åbenheden, man demonstrerer ved at stille spørgsmål, indeholder både villighed til at overveje modsætningen til egen holdning og den relative forankring af denne holdning, og derved synes det subjektive at være legitimt og uomgængeligt. Ved at spørge udviser man viden om, at man ikke ved (deraf åbenheden), mens det deduktive svar er den absolutte menings holdeplads. M/Gadamer kan det nærmest siges, at teori egentlig først kan blive *udviklet*, når forudsætningerne/ophavet har været *indviklet* i samtale. Der ligger i viden som demokratisk ressource udover det oplysningsmæssige aspekt² også et psykologisk aspekt, som har meget at gøre m/dannelse i Gadamerisk forstand - og også m/oplysningsfilosof Kants imperativ ”sapere aude!”: At være i stand til at fatte mod til at gøre sig gældende som menneske - altså interagere på *eget* subjektive niveau - er og bliver et spørgsmål om en frugtbar psykologisk tilstand/habitus, som dybest set vil bunde i viden om viden, forudsætningen for reflekterende selverkendelse (Qvortrup2008,s.20-32).

---

¹ Betragtninger af ”en særlig art”, som er oplevelses-/erfaringsfokuserede i erkendelsesteoretisk, Diltheyansk forstand (Gadamer2007, s.67-70/77/162/287/317/344-348/363/428/456/485/491).

² Eller snarere implicit i selvsamme aspekt! - Om ”sagsmæssig indifference”:Gadamer2007,s.470.

Kan formidling af folkebibliotekets traditionelle ressourcer iht. ”bibliotekssagen” få afgørende betydning for den enkeltes selvudfoldelse? Skal der institutionel forandring - ligefrem forvandling - til, for at folkebiblioteket kan leve op til en sådan ambition?

Præmissen bag afhandlingen her er et menneskesyn, der inddrager både ”sapere aude!”-imperativet og Gadammers opfattelse af dannelse som fortløbende, reflektiv proces for ethvert menneske på egne præmisser, der må indeholde menneskets iagttagelse af egen indlejring i en livsverden; i socialiteten.

Folkebiblioteket opfattes her som en institution, velfærdssamfundet har etableret for at tilgodese samfundsmodellens definerende universalistiske, demokratiske værdinormer og ambitioner i og med et dynamisk oplysningsrationale. Et oplysningsrationale, for hvilket dannelsesaspekterne i nærværende præmis opfattes som altafgørende begrundelse efter den enkle devise og ligning: Oplysning ≠ Dannelse men Dannelse *er* Oplysning.

4. Påstande og vision

M/Leif Becker Jensen (2004,s.60) kan det være konstruktivt at indlede nyt erkendelsesarbejde i dét, som Giddens (2006,s.49-50) kalder ”den diskursive eller reflektive bevidsthed”, med at formulere hypoteser eksplicit som påstande. Så styrer hypoteserne ikke ”bag ryggen” på den reflekterende, og der bliver bedre overskud til at iagttage tilnærmelsesvist objektive kriterier. Den reflektive sindstilstand fremkommer, når et menneske af en eller anden årsag *finder sig selv* i en form for pause, hvorunder det så at sige slår bevidstheden til; tager sig lejlighed til at reflektere over noget i tilværelsen ”to know how to go on”. Jensen giver i øvrigt m/Thurén dét bud, at dét, der adskiller videnskabelig viden fra ”hverdagsviden” egentlig blot er en gradsfor- skel i og med videnskabelighedens normer om begrebsformuleringer&metoder: Alle videns- former drejer sig om fornuftsbase- ret problemløsning, og det lille spørgsmål *hvorfor?* er dét, der kvalificerer viden ved at hæve niveauet ift. dén læring, der foregår primært gennem imita- tion. Samtidig er fornuften en unik størrelse hos hver enkelt, og mennesket har dybest set sig selv som referenceramme ift. opfattelsen af sandhed&virkelighed i det fundne og det tillærte (Becker Jensen2004,s.12). Herunder søges perspektivering af påstand m/medfølgende vision og refleksion: Vælger folkebiblioteket at tage sin traditionelt og stadigt gældende lovmæssige målsætning om folkeoplysning³ alvorligt, skal et motto skærpes og fremføres: ”Kom og find alt dét fra den menneskelige overlevering, som du *ikke* vidste interesserede dig!”. Dermed må

---

³ ”LOV nr 340 af 17/05/ 2000: Lov om biblioteksvirksomhed”. - Om tribalisering: Thorup2012,s.19.

NB!Refleksion: ”Should”(!) vi tilnærme os lovens mål m/Usherwood2007, s.19-21:”[T]he public library can and should provide people with the opportunity to benefit from material they might not wish to search out for themselves”...?

arbejdes intenst og utvetydigt for at modvirke en ”tribalisering” af samfundet; samfund delt op i enklaver kan ikke være ægte folkelige; ”stammerne” fungerer ikke som ”folk”.

Vision: Folkebiblioteket kan være dén institution, der sætter sig ud over fremherskende segmenttænkning (per definition en ekskluderende, reduktionistisk tilgang) og må i og med sit ukommercielle udgangspunkt som det gode sted/”a good thing” (O’Beirne2010,s.174) rehabiliter og aktualisere begreberne folk&folkeligt/oplysning&dannelse. En berøringsangst ift. de for disse begreber overordnede begreber tradition, autoritet og opdragelse synes at have ført til en ”anti intellectual pragmatism” og en attitude blandt aktører i samfundets dannelsesinstitutioner, som går ud på for næsten enhver pris at søge at undgå at få skudt i skoene, at man som ”unforgivably elitist” alfadertype (Usherwood2007,s.7/17-18/22-25/58) tilstræber en opdragelse af andre mennesker under et motto som *navigare necesse est*. Dette har på umærkelig men samtidig lidt sær vis fået en klang af *umyndiggørelse*; af ”jeg-ved-bedre”-henvendelse ovenfra og ned. Dermed er det blevet sjældent, at der i skriftlige strategier/visioner udvikles ambitiøse oplysningsstrategier - i hvert fald i den opdragende/dannende betydning, som gerne tildeles prædikaterne ”paternalistic” og ”culturally exclusive”. Der ses dog i debatten indlæg af velargumenterende ildsjæle, som vover autoritativt at påtage sig ansvar og slå til lyd for nødvendigheden af et oplysningsbegreb, der vedkender sig både det traditionsbårne og det autoritative som særdeles væsentlige aspekter i demokratiske samfund. I pædagogikkens verden har veteranen Holger Henriksen gjort sig gældende næsten frem til i dag; i DR’s medievirksomhed høres og ses m/public service-tilgangen forskelligartede aspirationer om oplysning af medborgere i alle aldre. - Og hvad med bibliotekerne? Iagttages ”provision of a wide range [...]to assist [people] in their changes [to] expand their horizons”, bi-bringende ”the extraordinary delight felt by the self taught” (Usherwood2007,s.22)?

Bibliotekssagen har *måske* en stabil kerne midt i de omvæltninger og dertil knyttede tilpasninger, som fx Danmarks Biblioteksforening⁴ fokuserer så intensivt på i det nye millenniums attraktive informationsteknologiske udviklingsmuligheder?

5. Problemformulering

Hvordan udmøntes oplysningsrationalet fra biblioteksloven i centralbibliotekernes ”strategier”/ handlingsplaner, og hvordan fremtræder rationalet i rapporter og strategioplæg fra ministerium og styrelse?

Kan filosofiske afdækninger og overvejelser kommentere og perspektivere denne udmøntning på en måde, som kan udvikle praksis i folkebiblioteket?

---

⁴ I det følgende tillader jeg mig at forkorte såvel forening som det fagmagasin, den udgiver: (DB).

6. Oplysning som begreb - og som rationale for folkebiblioteket

"Hvis Kant og oplysningskompagniet havde vidst, at forøget adgang til information bare gjorde os mere snæversynede, så havde de drømt sig tilbage til den mørke middelalder, som de netop havde sat sig for at forlade [...] selvom vi har mere end rigeligt af information, så bliver vi ikke nødvendigvis mere oplyste"
(Vincent Hendricks, Lerche2011)

Traditionelt opereres m/begrebet "bibliotekssagen", og de forskellige bibliotekslove har alle som én i denne ånd søgt at udmønte nogle universalistisk orienterede ambitioner⁵.

I 60'erne havde folkebibliotekarere tit en opfattelse af et kald med opgaven folkeoplysning; kulturformidleridentiteten lå i en utilsløret ambition om at medvirke til dannelsesprocesser. Sagen drejede sig om vidensformidling baseret på "universelle" principper og ønsket om at bidrage til samfundets bedste som selve omdrejningspunktet (Schreiber2006,s.20-25).

M/Kant, der kan ses som bagvedliggende retningsangiver for dansk bibliotekstænkning helt tilbage i tiden før første bibliotekslov i 1920, understregede Biblioteksskolens tidl. rektor Qvortrup (2007,s.24-26), at "politiske borgere" i en "kulturel tilværelse" har brug for oplyst viden, for "skal man udfolde sig som *menneske*, skal man have adgang til *kulturelle* ressourcer -[...]og andel i kulturelle vidensressourcer". Oplysnings-/dannelsesrationalet siger i grundlæggende kritisk empowermentorientering, at biblioteket skal tilbyde borgeren et grundlag for så at sige at springe ud som demokratisk aktør og som *grundelement for demokratiet*⁶ påtage sig ansvar i fri, kritisk udveksling i et kulturelt, politisk liv. – Er det stadig relevant diskurs? Tidens fokus på *videnskompetence* synes i parløb med 90'ernes fortsatte NPM-optik at lede til orientering efter kvantitet og målbarhed frem for mere udefinerbare begreber som fx kvalitet i biblioteksvirksomhed. Som Gorman (2000,s.65-66/76) påpeger, så *kan* oplyst viden opstå via en ("insignificant") bunke skolebøger fra fx sidste århundredes midterste årtier, men den type fund figurerer måske ikke så synligt i gængse evalueringsparametre. Derfor er der grund til at udvise besindighed fx ift. kassationspolitikker begrundet i kvantitativt orienterede evalueringsmetoder: "[N]o reason why that almost total succes rate should not continue", som Gorman udbryder, henvisende til bibliotekers indsats "over[...]centuries" ift. "maintainance" af trykte medier m/værdi for *en eller anden* på *en eller anden* måde.

"Dannelse er oplysning"? - Dannelsesaspekter af oplysningsbegrebet er i sammenhængen altafgørende, da de bibringer en optik på rationalet, som kan revitalisere dette, og som bør støves af og geninddrages i professionens identitets-og målsætningsovervejelser, der derved får et befriende klart og enkelt sigte. Grundet en sproglig misforståelse af begrebet er dette nødvendigt at understrege: Som fx substantivet *dans* eller bedre *øvelse* henviser substantivet

⁵ Dyrbye2005, s.9-13/15-19/24/31/239-241.

⁶ Guldborg Hansen2011. - "Mægtiggørelse" er i øvrigt det flotte bud på en oversættelse af ordet "empowerment" (Giddens2006,s.15). Vist først set i bogen "Medborgerskab – et nyt dannelsesideal?", RPF (2007).

dannelse ikke primært til noget, man har, men noget man gør (Gadamer2007,s.16)!

For Qvortrup hænger dannelse sammen m/viden; spørgsmålet om individets evne til mestring, opbyggelse af strategier: Empowerment i ægte betydning. Han går uden om disse betegnelser og vælger at præcisere sin opfattelse af viden som ”et hyperkomplekst fænomen”, der skal hjælpe mennesker til at øge såvel ”ydrekompleksitet” som ”indrekompleksitet” og som sådan ”både skal udforskes og håndteres” (Qvortrup2008,s.20-22).

”Forestillingen om hvad vores egen rolle skal være i samfundet, og hvad der skal til for at spille denne rolle” er også ifølge Guldborg Hansen&Hendricks (2011,s.19) en ”grundpille i demokratiet”. M/Hendricks⁷ kunne Qvortrup tilføje en perspektivering af en fortsat begrebsforvirring angående informationssamfund/videnssamfund m/et ”pas nu lige på, når du navigerer i informationsstrømmen, for hvis du ikke bearbejder informationerne korrekt, så kan du ligge dig (*sic*) lige i slipstrømmen og få en på låget af dem”! (Lerche2011/Gadamer2007,s.17) - eller du kan m/Gadamer se dig selv give efter for blindt raseri mod dette og hint, hvis du ”mangler abstraktionsevne” og således ikke kan give ”egen partikularitet mål og proportion”; altså på reflekteret vis sætte tingene i relief. Hendricks taler egentlig om Donald Cases informationsvidenskabelige begreb ”information overload”, som har at gøre med det højmoderne menneskes risiko for at stå overvældet overfor evig informationsstrøm, der gør det svært at få hold på det almene/fælles frem for opdukkende gode tilbud. For at kunne håndtere en sådan effekt må individet nødvendigvis benytte sig af strategier, og dannelse bliver m/Gadamer (via Herders ”højnelse til humanitet”) netop den fortløbende menneskelige proces, der v/erfaring (videnskabens forudsætning) skal bibringe den enkelte tro på, at det er legitimt og livsnødvendigt så at sige at være i håb frem for at overgive sig til passivitet midt i alt dette (Gadamer 2007,s.1-3/9-15/21/51/332). Forudsætning for en sådan ”tilblevet væren” under udvikling(!) er, at ”den menneskelige verdenserfaring” i ”overleveringen”, som sker via narrativer, forstås og fortolkes; at indsigter erhverves i øvelsen ”at præsentere mennesket for sig selv”. Her er der egentlig ikke så meget brug for videnskabelige metoder som for ”erfaringen af filosofien, kunsten og historien”, der så at sige *meddeler sandheder*, ”som ikke kan verificeres” (egentlig heller ikke skal det!).

Dannelse er en altid igangværende, og ikke-perfektionistisk proces, der skal føre til *fornuftig selvbestemmelse* i og med: Praktisk klogskab i konkrete mellemmenneskelige situationer/ Handledygtighed på tværs af fællesskaber/ Solidaritet - også overfor det anderledes; åbenhed for andres synspunkter/ God dømmekraft ift. at handle indenfor givne rammer.

Det drejer sig altså om både viden, selvforståelse og væremåde i ”den moderne, videnskabe-

---

⁷ Professor i formel filosofi og indehaver af EliteForsk-prisen 2008.

lige tidsalder” men samtidigt i en antikkens ”fronesis”-optik (ibid.s.302-308/489;Jensen2003 s.358;Simonsen2003,s.156), som betoner fortolkning som et menneskeligt grundbegreb. Det er grundvilkåret for mennesker at skulle udfolde sig indenfor disse udviklingscirkler i stadig bestræbelse på at bestemme sig selv som menneske, idet det faktisk ikke kan fravælge en ”[h]istoriebevidsthed”, som dog kvalificeres helt individuelt alt efter graden af dannelsesaktivitet og vidensniveau. Erkendelse af egne karakter-/personlighedstræk, livsværdier og handleevne i forhold hertil samt ift. medmenneskets stilling bliver afgørende for identitetsfølelse og socialitet.

I sammenhængen kan pointeres: ”Kunst” (litteratur og meget andet) er per definition på ingen måde noget entydigt begreb men kan - i en på samme tid helt enkel og vældigt omfattende optik - opfattes som alverdens former for det menneskelige (æstetiske) udtryk. ”Kultur” kan defineres som et samlende begreb, der er overskrift for dyrkelsen og hele apparatet omkring kunstudtrykket/-værkerne *samt* værkerne i sig selv *og* deres skabere. Kunst kan m/Aristoteles åbne sanserne og rette dem mod noget alment, og i perception-anticipation-receptionen sker der ikke blot en ”simpel afspejling” af det foreliggende; det ”medrivende nærvær” stiller ”eksisistensen en ufravigelig opgave” (Gadamer2007,s.89-90/95-96). Fortolkning og forståelse af ”kunst er erkendelse”, siger Gadamer; for ”et værks vellykkethed repræsenterer en hændelse, der overskrider både den skabendes og den modtagendes subjektivitet” i samtidig selvfor-glemmelse og selvformidling, for tilskueren/læseren er selv ”et væsensmoment” i dette æstetiske ”spil” (ibid.s.116/125). Æstetik er og bliver knyttet til sanserne, påpeger også DPU-professor Søren Langager (1995,s.31) og henviser til Løgstrups karakteristik af sansning og forståelse som grundbestanddelene af bevidsthed, repræsenterende hhv. den kunstneriske og den fænomenologiske adgang til virkeligheden. Langager har den pointe ift. en æstetisk op-blomstring, han fornemede v/20. århundredes afrunding, at senmoderne samfundsudvikling vanskeliggør ”forståelsen” som åbning imod verden, men at æstetikken kan være ”medium for ’almindelige menneskers’ almindelige vanskeligheder ved at håndtere dagliglivets konflikter og kontingens” (ibid.s.35). Æstetisk viden udfolder sig hos enhver på egne præmisser, hvilket kan virke knapt så ”farligt” som udfoldelse på andre områder; også fordi smagsvurderinger er åbne for personlig fortolkning, da der per definition ikke findes én rigtig holdning – enhver opfattelse kan være lige god; fuldgældig (ibid.s.41). Litteratur fx kan ikke forventes at tilbyde løsninger ift. vilkår og udfordringer endsige oplysning på *bestemte* måder og områder; men kan perspektivere - og facilitere empatisk fortolkning af - konfliktstof og således ”bidrage til den subjektive stabilisering på trods” i en ”opportunity to take risks” (Usherwood2007,s.22). Gadamer (2007,s.157-159) ser litteratur som ”det sted, hvor kunsten og videnskaben over-

lapper hinanden” og ”evnen til at læse og forstå noget skriftligt[...] som noget magisk, der fortryller og forløser” i en *begivenhed*, hvor ”døde meningsspor forvandles tilbage til levende mening” i forståelsen.

Hvis et oplysningsrationale for folkebiblioteket anskues i ovenstående optik fremstår det vitterligt stærkt, og ligeledes gør ”de støvede bøger på hylde efter hylde”⁸; - som relevante medier til dannelsesorienteret oplysning. Da ”commercial interests are unable or unwilling to supply” disse medier, så er det op til bibliotekerne at tilbyde ”a broad range of titles” frem for ”popular mainstream”, som er ”readily available” via milliarder af ”access points” i et globalt *persuasive design*, som ifølge Usherwood (2007,s.46/79/100) leder til ”more of the same”. Ikke desto mindre: ”Lad falde, hvad ikke kan stå” er if. Worsøe-Schmidt (1994,s.9-12/38) en udbredt holdning, når litteratur som afgørende kulturel og æstetisk faktor diskuteres. Hun udtaler sig på denne måde helt tilbage i ’94 (ud fra sin undersøgelse af litteraturpolitik 1961-93), så det bliver interessant at sammenstille disse refleksioner m/nyere. I ’94 fandt W.-Schmidt, at den offentlige litteraturstøttes kritikere ofte hæftede sig ved ringe efterspørgsel på *kvalitetslitteratur* og henholdt sig til attituden fra ovenstående citat frem for at anerkende begrundelser for at opretholde støtten. Hertil har hun meget at bemærke: Umiddelbart vil der ikke kunne fornemmes afsavn hos andre end en elitær skare med delikat kulturel smag, hvis litteraturen lider tilbageslag; men mister litteraturen muligheden for at tilbyde os sine kvaliteter ”vil virkningerne på længere sigt komme til at berøre os alle”. ”[K]ulturprodukter [kan ikke] sammenlignes med andre produkter, fordi deres formål og virkninger rækker langt ud over den enkelte forbrugers øjeblikkelige nydelse eller tilfredsstillelse”. Kultur støttes en opfattelse af kunst som ”kompliceret proces”, der ikke bør indgå under samme vilkår som varer på markedet, og Worsøe-Schmidt opfatter ”finkultur” som analogi til grundforskning i dens egenskab af forudsætning for ”den populære del af kvalitetslitteraturen”. Afspejler bibliotekslovens oplysningsrationale visse pligtmæssige aspekter ift. sådanne mekanismer m/tilhørende refleksioner? M/Løgstrup (1995,s.264) bidrager litteratur til folkets identitetsfølelse i individuel og i fælles (også global) forstand; en bevidsthed om tilhørsforhold ift. fællesskab ”i en verden, hvor ting og økonomi i stadig højere grad bemægtiger sig opmærksomheden” (Worsøe-Schmidt), hvor der er brug for en modvægt til det materielle. Worsøe-Schmidt nævner synliggørelse af ”kulturerne”, der i historiciteten (pkt.9 herunder) kan forandres *eller* vedligeholdes, og således udfordrer litteraturen herskende tilstande på såvel behagelig som ubehagelig vis: Ubehaget kan presse sig på, ved at litteratur kan kræve meget af sin læser: Åbenhed/accept af et vanskeligt tilgængeligt udtryk/indsats følelsesmæssigt og holdningsmæssigt (se Usherwood2007,s.50).

---

⁸ Ikke et direkte citat med noget bestemt ophav – men en ofte hørt vending i feltets & professionens debat...

Men: ”Værket kan være klodset, ordene banale; hvis læseren fornemmer, at der bag ligger en ægte vision, vil fortællingen altid tillægges nogen værdi” grundet sin ”mangetydige flerstemmighed”⁹, idet forfatteren omformer egne erfaringer i og med, at narrativet leveres og opleves i mellem menneskelig angivelse af livsmuligheder.

Er noget sådant reel folkeoplysning; dannelse til livsduelighed; mulighed for modning til deltagelse i demokrati?

Den ”tribalisering”, Thorup (2012) i sit interview m/Riis registrerer, minder om Hendricks’ ”ekkokammer-effekt” (Lerche 2011): Det er ”vigtigt, at vi [...]drøfter politikernes synspunkter med mennesker, vi ellers ikke er enige med”, så effekten undgås, for ”jo mere du hører din egen stemme og dem, der ligner den, jo mere overbevist bliver du om, at du holder på sandheden”. ”Hvis en gruppe således er enig om et givet standpunkt, har de tendens til kun at betragte og overveje information, der støtter dem i deres overbevisning [og så] således kan ekkokammeret opstå, hvor man udelukkende hører på andre, der har samme standpunkt som en selv” (Guldborg2011,s.20/147). Polariseringstendenser i et samfund vil føre til, at folk (ikke folket) ”kræver særrettigheder for hver deres gruppe, medens oplysningspositionen[:] lige ret for alle og uden særrettigheder svækkes”, hvorved tabes samfundsidealet ”det *drøftende demokrati*, hvor mangesidig meningstilkendegivelse og moden meningsudveksling går forud” for beslutninger om den fælles indretning i altruistisk ånd (ibid.s.108-9/173). Denne diskurs bliver svær at fremme, hvis folkets medlemmer (eller stammerne) ”prefer to stay in their homes, isolated in the comfort of [...]limitless entertainment”, selvom sidstnævnte kan være nok så ”interactive” programmeret (Usherwood2007,s.87-89). Derfor kan man i et drøftende demokrati vælge at sigte efter ”civilized society” ved at indstifte velfærdsinstitutioner, der kan understøtte ligeværdig samtale ved at bibringe ”a sense of direction” i rent ud sagt opdragende og værdi-”promoting” tilgang, der pointerer indlejring/kastethed og indflydelse ift. omverden og samtid. Undlader man denne opdragelsesindsats samtidigt med, at samfundet faktisk *er* i stand til at yde den, så vil Usherwood gerne benytte ordet ”cynical” (fx ift. bibliotekarer, der blot ”provide whatever is requested”...”just distributing materials”). M/Gorman (2000s.159-162) kræver et indirekte demokrati ”a steady flow of information to citizens and for that citizenry to be knowledgeable”, og ”a well-reasoned book, article, or other text” forekommer at være fremragende ift. *transformationsbevægelsen* information>viden, da sådanne ressourcer m/”recorded knowledge” så at sige ”fuel the discussion” og findes i mængder (ibid.163-164).

---

⁹ Citat: Erik Skyum-Nielsen i Erland Munch-Petersen (red.)1995:”Litteratursociologi”, s.131.

7. Historien med stort H

I ovenstående pkt. omtales bibliotekssagen som tradition; det er ikke muligt at tale om tradition uden at beskæftige sig med *historiske* aspekter, da begrebet er defineret v/institutioner, adfærdsmønstre overleveret fra fortiden som ”det historiske livs forsøg på at integrere” ”noget af erindringens sandhed[- d]et stadigvæk og atter og atter virkelige” (Gadamer2007,s.86/97/99/112/285/483). Manifesteret i bygninger, smykker m.m.m. fortælles verdensanskuelse, ligefrem ”sandhedens” Historie(n), og mennesker kan i fælles søgen efter sammenhæng vælge at formidle det formidlende (Giddens2006,s.36), så ”spørgsmålet om sandhed” stilles på nye måder (Gadamer). Historiciteten kommer så i spil, hvad den ikke altid gør ved videnskabens ”metodiske fremgangsmåde”, der kan forglemme egen historicitet. Magisteren i Historie (Jensen2012 s.182/2003,51): Et ”anderledes historiebegreb begyndte mellem 1750 og 1850 at sætte sit præg [...] og den nye tænkemåde manifesterede sig bl.a. ved, at europæiske lærde begyndte at bruge kollektiv-singularissen ‘historien’ – dvs. den bestemte entalsform. Den term angav, at det drejede sig om et begreb for Historien med stort H – dvs. historie som en stor sammenhængende proces”. Det første ”Historien” i nærværende titel bærer stort H, fordi det er begyndelsesord, men også fordi det i sammenhængen vælges at stave *Historien*, som fx Løgstrup (1995,s.274) gjorde det, hvilket kritiseres af Magister Jensen (2003,s.341/52). Historien opfattes dog her ikke lineært som ”en retningsbestemt udviklingsproces”; men det cirkulære væld af narrativer.

8. Historier med lille h

Narrativer gør sig i menneskers dagligliv gældende som de ”små” historier, vi bestandigt overbringer hverandre eller (endnu mere bestandigt) bliver opmærksomme på via medier af alle slags. ”Små” i citationstegn, for fortællingerne kan i og med den individuelle reception og afsendelse komme til at fylde nok så meget i den enkelte tilværelse, som narrativet påvirker alt efter livssituation, modtagelighed og sindelag hos vedkommende. M/Giddens (2006,s.14/70/104) står disse opfattede historier i reflektivt forhold til det personlige narrativ, vi alle udfolder os i: ”Den personlige biografi”. Ricoeur vil m/historier, ”de mærker fortiden har afsat” i en udfoldelse af temporalitet, finde ”passagen[:] et bindeled mellem oplevet og mekanisk tid” (Simonsen2003,s.64-72/116). Passagen findes via ”sporet” fra Historien og historierne, hvis repræsentationer vi kan følge i en ”narrativt figureret verden”. Sådanne ”repræsentation[er] ’gør noget’[:] udvider tidligere erfaringer m/nye erfaringer” både ”på kildens nedskrivningstidspunkt”, og ”hver gang kilden læses på ny”. Næste og næste generation kan inddrages (nogle gange i betydningen *sættes i gang*), og vort begreb om ”generationsfølgen” ”udfylder en symbolsk funktion der figurerer ’den Anden’”, som vi lever i relation til, samtidigt med at begrebet er en ”insistent reminder, that history is the history of mortals” – tidsligheden regerer;

men livscyklussen fortsætter dog i Historien. Hermed understreger Ricoeur menneskers gæld til fortiden og tager *traditionalitetens arv* til indtægt som garant for en for socialiteten nødvendig tæmning af ”*subjektets vidensherredømme*” (ibid.s.152/Usherwood2007,s.23/82). Allerede Weber fremlagde en tese om videnskabens manglende ”kompetence til at fortælle folk, hvordan de skal leve deres liv” (Jensen2003,s.362). Men fagbegrebet historie ”vedrører det at fortælle historier” i et ”narrativt historiebegreb”s optik. Samfundslivet opfattes ”som en mangfoldighed af levede historier”; ”identitet og handlen har narrativ karakter” (ibid.s.60-62/57/235/250/391). Et menneske kan og skal aktivt medvirke i egen identitetsdannelse, så hvordan ”tilegne sig en kultur”; hvordan ”bliver handlingsduelige personer” til? Denne opfattelse og dette spørgsmål kan ses som nærværende afhandlings præmis m/”indbygget [...]stilling-tagen til [...]historisk-sociale processer” i forhåbentligt tydelig handlingsteoretisk tilgang, som vil understrege, at et narrativt historiebegreb må knytte an til begrebet...

9. Historicitet

For m/Koselleck (ibid.s.239/339) er det ikke den konkrete historiske bevægelse og forandring men bevægelsen i de ”levede processer” i ”erfæringsrum[...] i og med tid”, denne optik fokuserer på. Begrebet fortid ”bruges til at indplacere [...]på en tidsakse”. De levede processer, de historiske begivenheder ”læses’[...]i akkurat samme grad som[fx] digte” (Meinert Sørensen1998 s.12). *Politikens Nudansk Ordbog* (2005) oplyser om historicitet kort og uambitiøst: ”[H]istorisk ægthed el. pålidelighed”. *Den store danske – Gyldendals åbne encyklopædi* udvider m/flg. verificerede beskrivelse, idet der egentlig indtages en helt anden vinkel: ”[E]t grundtræk ved menneskets måde at eksistere på: Mennesket er ikke blot præget af de historiske omstændigheder, men må selv ”overtage” og fortolke dem. Historiciteten ytrer sig ved, at mennesket fortæller historier[...] Der er tale om et gensidigt afhængighedsforhold: Mennesket er nok bestemt af historien, men historien er til gengæld bestemt af menneskets egen aktuelle situation og interesser”. Jensen (2003,s.236/56) præciserer, idet han opfatter ”spørgsmålet om menneskers historicitet” som et århundreder gammelt, ”særdeles omstridt problemkompleks” og understreger ”det sagforhold, at mennesker har en delvis formbar natur”, fordi vi hver især er ”et historisk væsen og har en historisk natur”: ”[H]istoricitet’ fæstner opmærksomheden ved, at såvel mennesker selv som de sociale sammenhænge, hvori de interagerer, kan forandres i tidernes løb”. Vi er inde på et ”handlingsteoretisk historiebegreb”, hvor ”historisk” ikke er synonymt m/”fortidigt”, og en livsverden, en virkelighed, ”til dels [er] bevidsthedskonstitueret”, dannet af et ”netværk af betydninger” (ibid.s.8-11/58/68/358), idet mennesker ontologisk set både er og har et forhold til at være. Men det er muligt at lade dette netværk hvile tilsyneladende ”uproblematisk” i den rent *praktiske* bevidsthed og ikke lade sig forstyrre af den

refleksive: At fungere i sin livsverden som *overlever* snarere end *agent* i en fornægtelse af Kants imperativ ”sapere aude!”. Afskriver man sig sin mulighed for at *danne* en ”historiebevidsthed”, svækkes muligheden for at være én af de ”socialt fungerende mennesker”, der benytter ”den mentale værktøjskasse” til interaktion. For at ”leve i tid betyder[...] at man lever og virker i nutiden, man kan simpelthen ikke andet[;] i en levende nutid indgår der altid såvel en erindret fortid som en forventet fremtid”. Dette henfører naturligt til Gadamer’s opfattelse af *forståelse* som fordomsfuld ”i sit væsen”, idet fordomme ses som ”forståelsesbetingelser”: Det ”forstående selv” befinder sig jo midt i *Historien*, og den omgivende helhed/”livsverdenen implicerer erfaringens historicitet”, idet ”*subjektiviteten [bliver] inddraget i en overleveringshændelse*” og reflekterer sine ”legitime fordomme” i en andens perspektiv i bestræbelsen på ”at lade det, den anden siger, være rigtigt”; dog uden blot at overtage meninger og holdninger. Men ”det meningsfulde [indgår] i ens egen menen”. Enheden af ”historiens virkelighed og den historiske forståelses virkelighed” fremstår ikke som kendsgerning men som fortløbende hændelse, som ”virkningshistorisk proces” i Gadamer’s terminologi. Det er v/pirringen af fordommen i mødet m/overleveringen, at den træder frem til skue og (re)vurdering, så en person ikke længere ”overvurderer[...]det, der ligger nærmest ved ham”, og således kan der ved ”horisontsammensmeltninger” via historie-narrativer/litteratur opnås videnskvalificering: Akkomodation frem for blot den akkumulation¹⁰, der sker ved simpel *påfyldning* af information – ”noget taler til os” og med os; historiciteten erkendes (mere eller mindre umærkeligt) (Gadamer2007,s.257/264/191/236/250/277-278/285/288/356/367). Samme historicitet kalder if. Løgstrup på besindighed, idet noget ituslået eller forsømt reelt ”aldrig kan indhentes” i vor ”tilværelse i tiden”. Samtidig får vores afgørelser deres berigende såvel som begrænsende ”indhold” af vores og verdens Historie, ”som vi står i” - i og med overlevering; men som opgave - ikke som diktat i ”usaglig” traditionsannæmmelse! ”Kun kendskab til historien kan gøre os fri” ift. tradition (Løgstrup 1995,s.201/280). Det er vore helt egne ”holdninger, bestræbelser, livsyttringer” relateret hertil, der gør tilværelsen historisk, ikke et blot og bart overlevelsesinstinkt. Historiciteten ligger i menneskets og dets erfarings tidslighed, og m/Ricoeur udgør fiktion og tekst ”en mediering [ml.] historisk tid og selvoplevet tid (Vigsø1993,s.90-91), idet den sammenknytter tid, fortælling, læser. Ricoeur opfatter menneskets handling som tekst og læsning; som en begivenhed i en ”refigurering af tiden”. ”Kunstværket er da ikke det fikserede resultat af en kunstnerisk praksis, men skueplads for en historisk bevægelse, hvorigennem dets historiske gehalt vedvarende forandres [for det] eksisterer altid som historisk traderet og udlagt” (Meinert Sørensen1998,s.109).

¹⁰ Piagets klassiske udviklingspsykologiske begreber.

10. Folkebiblioteket som institution for de fremhævede begreber

Folkebiblioteket er den største danske kulturinstitution. I 2008 registreredes mere end 34 mio. besøg¹¹, og der kommer stadigt flere¹². Skønlitteraturen dominerer stadig tiltrækningskraften (Jochumsen2009,s.24/27/35/38), og biblioteksloven fremhæver stadig i §1, at ”bøger” skal ”stilles til rådighed [for at] fremme oplysning”. A.B. Lindgaard, bibliotekschef i Esbjerg, hyl-der i ”Danmarks Biblioteker” (DB) lidenskabeligt sine medarbejderes brændende motivation ift. ”bibliotekslovens formålsparagraf, nemlig at fremme oplevelse, uddannelse og kulturel aktivi-tet”. ”[F]or at låne bøger” er det første i en opremsning af de besøgendes bevæggrunde, og Lindgaard vil ”fremhæve hverdagen og dens helte” i biblioteksverdenen, idet hun mener, at ”diskussionen om bibliotekernes eksistensberettigelse er relevant, men den mister lidt af sin kraft, hvis man har blik for bibliotekernes betydning for borgerne i hverdagen.”

Som organisation kan folkebiblioteket anskues som struktureret m/medarbejdere i ”teams” og ledelse på få niveauer, ministeriel styrelse og i top et bevillende Folketing. Styrelsen¹³ indgår i feltet i samspil m/fagorganisationer og ministerium, og dén, DB og Bibliotekarforbundet er centrale aktører ift. institutionen – aktører, som bidrager til dens mangfoldighed af kulturer og dens autopoiesis som institution¹⁴. Disse aktører optræder både som særdeles udfordrende in-stitutionelle omgivelser og som en form for ledelse i organisationen, hvilket kan være medvir-kende til identitetsforvirring i professionen: Hvem refererer medarbejdere egentlig til; hvem bestemmer orienteringen; hvem sætter man sig op imod i en debat, hvor bibliotekarer måtte tilstræbe ”to illuminate and recreate the underpinnings of our profession”? Skal man lade sig rive med af tilsyneladende gode viljer og gentagne argumenter i overrumplende ”language[...] of the retail trade” ang. bibliotekets overlevelse? Der må konstant søges konformitet ift. DB’s/BF’s/Styrelsens opfattelser og beskrivelser af ”brugerne”. For en offentligt finansieret organi-sation er legitimitet altafgørende for tildeling af midler. Hvilken ydelse er det egentlig, kernen i organisationen, producerer, og hvordan forholder det sig med ”feedback” i den nødvendige sløjfe af resultater/nye ressourcer? Skal ydelsen være kulturformidling centreret om litteratur-formidling, der skal udmærke denne velfærdsinstitution ift. ”the business world”(Usherwood 2007,s.42/49)?

Ricoeur påpeger (Kemp1995,s.125/159/94/131), at stabilisering af selvet ikke blot virker som beroligelse men i lige så høj grad *foruro*ligelse. Stabiliseringen er også handlingsbefordrende/

---

¹¹ ”Folkebibliotekerne i vidensamfundet - Rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet”,s.6+35. Dyrbye2005,s.247 om bibliotekers popularitet + Danmarks Biblioteker nr.2 – 2010, s.22.

¹² www.bibliotekogmedier.dk/nyheder/nyt-fra-biblioteksomraadet/artikel/borgerne-stroemmer-til-folkebibliotekerne/

¹³ Styrelsen for Bibliotek og Medier; anno 2012: Kulturstyrelsen - kaldes her blot ”Styrelsen”.

¹⁴ Jacobsen&Thorsvik2008/Dyrbye2005,s.201/Gorman2000,s.1/4/64/Usherwood2007,s.39-40/49/105/114.

igangsættende/motiverende. I litteraturlæsning fremkommer både ”forventningshorisont” og ”erfaringsrum”, hvorimellem ”det ansvarlige engagement” og initiativet findes. Den ”narrative identitet” sigter mod fællesskabet; fx giver erfaringen ”slægter-følger-slægters-gang” mulighed for samtale om dem før, nu og efter - sameksistens mellem generationer.

Qvortrup (2008,s.27/53-55) vil m/Luhmann fremelske individuelle strategiske ”kontingens-formler”, og i biblioteksmæssig sammenhæng kan gentages, at den litteratur, der traditionelt og som kerneydelse er blevet formidlet på bibliotekerne, v/sin mulighed for spejling/refleksion kan medvirke til, at den enkelte fortløbende udvikler den intersubjektive kontingensformel *dannelse*. En vinkel på oplysningsrationalet, der på ejendommelig vis synes næsten at være gået i glemmebogen, og udover at være tankevækkende er det ganske ejendommeligt, at toneangivende aktører indenfor feltet sjældent i tidens legitimeringsbestræbelser nævner litteraturens ”verden af viden”¹⁵ som den ”gave”, man ganske gratis kan vælge at modtage m/henblik på at ”udvide sin horisont og blive skubbet i nye retninger” i en ”fortsat overlevering af vores kulturarv”. DB’s *Directing Manager* M. Steen-Hansen¹⁶ og Formand Ytte Larsen¹⁷ har i flere år gjort sig gældende som fakkelbærere for forandringstiltag af den omfattende slags, og førstnævnte fremturer i DB 4 2012, s.6 igen behjælpeligt under den typiske overskrift ”TÆNKE-TANK FOR FREMTIDENS BIBLIOTEKER RYKKER NU” m/villighed overfor et ikke udtalt men tilsyneladende overordnet (”widely canvassed”) NPM-orienteret rationale m/”customer focus” (Dyrbye2005,s.225/Usherwood2007,s.44-45/48/79/98): ”Hvis vi fortsat skal udvikle bibliotekerne til gavn for samfundet, bliver vi nødt til at gøre det i fællesskab”, *men* ”de vilkår, som oprindeligt var med til at bestemme dets rolle og udformning er ændret”. Han fremhæver ”[m]egatrends” som ”fremvækst af vidensøkonomi” og ”individualisering” som bevæggrund til sin bekymring for sektoren, der ”ofte har svært ved at skabe en rammefortælling om fremtidens bibliotek og dets brug”. Han er optaget af ”hvilke services der tilbydes og hvilke forventninger der er hos brugeren” og påregner med sin nye tænketank at kunne ”identificere fremtidens behov”. I 2005 fejrede DB sig selv med bogudgivelsen ”Det stærke folkebibliotek”, hvori et forsker-team fra IVA (min kursivering) kunne ”[påvise], at [DB] gennem de mange år har arbejdet med det samme mål”, idet ”medierne har ændret sig, men bibliotekernes opgave [grundlæggende er] den samme”: Fortløbende at bibringe hele befolkningen ”åndelig berigelse og praktisk dygtiggørelse” iht. loven og ”bibliotekssagen”s ånd (Dyrbye2005-forordene+s.43/

---

¹⁵ DB nr.4 2012,s.7. Citat: Journalist Anja Philip (Forbrugerrådets formand). + Gorman2000,s.133.

¹⁶ Som udtalte: ”Bogen er for øvrigt snart stendød” v/HIBOLIRE-seminar om ”Library Spirit”(!) hos Nordisk Ministerråd i Kbh. 14/12 2009. - ”It will not happen”, svarer Gorman (2000,s.40): ”[V]irtual hype”!

¹⁷ ”Direktøren blogger også flittigt om aktuelle bibliotekstiltag, og[.]får[.] spredt vore budskaber ret bredt”, for det er ”nødvendigt hele tiden at være oppe på beatet”, siger sidstnævnte om førstnævnte (DB Nr2,2011s.6-8).

129/Usherwood2007/Gorman2000,s.173-176) og dermed bestandigt også generere ny viden og mellemmenneskelig forståelse. Men siden udgivelsen har føromtalt dynamiske duo stillet mange spørgsmål til disse mål og deres mening. Tænk tanken skal "[s]kabe modeller[.]pejlemærker"; den slags har man set før fra DB, da Jens Thorhauge i en kort men fyndig tid blev "Direktøren"¹⁸ og fik 1997 til at fremstå som "en milepæl i arbejdet med modernisering af det danske biblioteksvæsen". Gorman (2000,s.2-4/9/14/21/30/35) påpeger, at man i modsætning til visse "pundits" kan vælge at træde "cooly and rationally" tilbage i "intellectual and philosophical" refleksion over et biblioteksrationale i lyset af den *egentlige* effekt af teknologifremskridtene set ift. så mange andre samfundsomvæltninger; "there is nothing new about the idea of a library [that] uses current technology, and collects[.] materials in all formats", og "the tasks of the librarian do not change, but the means and processes we use". Thorhauge beskriver dog ufortrødent og utilsløret Styrelsens bestræbelser som værende "på informations-teknologiens præmisser" og forekommer at have en vis *bias* ift. sin indlæsning i biblioteksudviklingsbestræbelserne af Kuhns videnskabsteoretiske begreb om paradigmeskift(!). Han erkender, at de "modeller", han opstillede, var "lidt forenkede", men de har tydeligvis formået at indprente en polarisering af "det gamle" og "det nye"/det digitale og har derved nok været kraftigt medvirkende til, at det lille, beskedne ord "ny" er blevet til hurra-ordet i bibliotekssektoren som en form for belæg for forandringstiltag. Thorhauges fire hovedindsatsområder havde - udover "nye ydelser"(?) - intet m/kultur el. dannelse at gøre men omhandlede teknologiske og managementorienterede tiltag. Reflekterede således egentlig ikke biblioteksloven. Som Gorman (2000,s.128/9/Preface/133/139) påpeger, betyder IKT-muligheder og "chatter about paradigm shifts" ikke nødvendigvis, at "we are dealing with an entirely new concept of the 'library'"; "electronic resources are valuable [as] enhancements, not replacements". Han kalder på "peaceful progress" fremfor fremavlingen af "a technoquake leveling the very idea of libraries to create a new [..]cyber-entity". For i ofte vage skitseringer af de "nye ydelser", synes mange at fokusere "the discussion on, and only on, the technological aspects of library service" og dyrke forestillingen informationsniveau=vidensniveau, hvilket faktisk kan føre til den helt bagvendte situation, at den hastige og pivåbne informationsadgang på langt sigt kan føre til uvidenhed, da de medfølgende markedstendenser vil føre til "absence of books" til at *kloge sig i og med* (Usherwood supplerer 2007,s.25/80). "Tilegnelsen af den litterære overlevering [gør] en forgangen menneskeslægt[.] nærværende for os" og er faktisk m/den skriftlige form "samtidig med enhver nutid [så] man ud fra nutiden deltager i det, der siges" (Gadamer

---

¹⁸ Beskrives i Erland Kolding Nielsen et al.: "Kommunikation erstatter transport" 2005, s.430-450.

2007,s.369-370/374). Hændelsen og det handlingsorienterede, der udgår fra det skriftligt fikserede, findes i ”forståelsessituationen” og de nye relationer, ophavsmandens tekst og læseren indgår i, for nu forvandles ”ophavsmandens kontingens” i et nyt vidensrum. Styrelsen (2006 s.11) modstiller på sin side *boghuset* og kvalitet: ”Helt afgørende for bibliotekets fremtid som et levende omdrejningspunkt i vidensamfundet er, at såvel brugere som bibliotekarer ikke opfatter biblioteket som et hus med bøger, men som et sted med unik informations- og videnkompetence”. Det vil få ”positiv indflydelse på benyttelsestallene”. I givet fald kun i ret begrænset tid, mener Usherwood. Det synes, at Y. Larsen, Steen-Hansen og Thorhauge (og på sin vis en biblioteksskole, der transformerer sig til et ”informationsvidenskabeligt” uddannelsessted? - Gorman2000,s.68-69/34) nærmer sig en position, som ”calls for the demolition of the traditional library”, og det bliver spørgsmålet, om der simpelt hen er tale om folk, som m/ noget, der kunne ligne et kommercielt imperativ, arbejder for en helt anden institutionstype; og som sådan kunne vælge at opbygge egne organisationer og lade den populære institution Folkebiblioteket være Folkebiblioteket¹⁹ (Usherwood2007,s.39).

Andersen (2009,s.65-67/104) påkalder ”et forebyggelsesperspektiv” bag velfærdsstaten, der i samspil med ”perspektiver for opdragelse og udvikling” kan modgå fokus på service og ”resourcestyring [...]set ud fra den enkeltes perspektiv”. Kunne forebyggelsesperspektivet være rettet mod kulturformidling; kunne opdragelse og udvikling ses i ovenfor udviklede dannelsesoptik? Så er bibliotekssagen klar med tilbud om modvægt - ”kvit og frit og i rigt mål” (Dyrbye2005,forord). Det forlyder ikke desto mindre fra IVAs egne rækker, at vi her taler om et helt ”forslidt begreb”, som rent faktisk er forladt i dag ganske enkelt ”fordi folkebiblioteket som fælles oplysnings-og dannelsesprojekt ikke længere er gyldigt”(Hummelshøj2007,s.4). Dette i og for sig totalt nybrydende synspunkt, serveres som naturgiven kendsgerning: ”Informationskulturen ændrer sig hurtigt, og bibliotekerne bør ændre sig i overensstemmelse med det[;] kollegerne må påvirkes til at følge med forandringerne” (ibid). Heroverfor ”encapsulates” Gorman (2000,s.29-30/59) ”the true value of libraries” med et vægtigt Lerner-citat og understreger den universalistiske esprit samt ”de gamle metoder”s sigte mod frigørelse/mægtiggørelse, idet denne ”source of power through knowledge” tilgodeser såvel (informationsorienteret) *viden om* som (dannelsesorienteret) *viden til*. Gorman supplerer m/Shera for at rehabilitere sin professions ”stewardship”, som skal ”preserve[...] the human record [to] rescue the past for the enlightenment of the present”.

Ovennævnte attitude (Hummelshøj) har længe været forskånet for vægtig kritik og modargumentation, for som Schreiber (2006,kap.1/s.29-30) beskriver professionen, forekommer der

---

¹⁹ I dag efter pensionering fra Styrelsen vil Thorhauge gerne tilbyde konsulentbistand på feltet...(DBnr.3-2012).

uklarhed om rationale og rolle; ”tab af velkendte meningssammenhænge”. Usherwood (2007 s.20): ”[It is] wrong, not to say patronizing, for library professionals to assume that their users are unable or unwilling to read material that is more challenging”. Tværtimod skal bibliotekarer i en ”positive professional act” både møde og medvirke til at danne interesserede læsere m/ ”reader development”, som kan berige m/evner til at kende og anerkende egne præferencer i stadig øget forståelse af det læste og hele læseuniversets intertekstualitet (ibid.s.58-63). Derved øges lyst til biblioteksgræsning og mulighed for serendipitive fund; læseren kan overskue dét, der er ”there in front of you”, når læseren kender lidt til noget af dét ved siden af. Udviklingen ses som refleksiv proces i relationen formidlende bibliotekar <interesseret læser*:

1. Introduktion til dét at læse > 2. Læsning af ”not particularly high-brow” men kvalificeret stof (*”surprising what you’re interested in”) > 3. Selvstændig browsing > 4. ”Adventurous reading” set ift. den enkeltes niveau, som den formidlende har pejlet sig ind på (*”I don’t read that sort [...] then you do and it’s great”).

Bibliotekssagen har at gøre med ambitioner, der skal ”enable people to fully engage with their society, participate in democracy and enjoy new experiences”, som det stadig i dag kan hedde hos Usherwood (2007,s.128-29/92). Det kunne være udtrykt på dansk for hundrede år siden af Bibliotekspionerer Steenberg, Døssing & Lange, gentaget af Minister Bomholt i 1964, og med vægtige argumenter om

- ☉ humanisme, kvalitet, folkelighed og alsidighed *både* i materialevalg og ”appeal”
- ☉ dannelse af dømmekraft og udvidet horisont (Dyrbye2005,s.9-17) via tilegnelse af ”well-written works of imagination” relateret til mangfoldige livsverdener
- ☉ samt selvfølgelig også ”[a]ccurate information”

.....klinger det til stadighed ikke hult hørt herfra. - Skønlitteraturen ansås for at være det fornemste af ”[d]annelsens medier”, og ”demokratiets indre berettigelse beror på befolkningens stadige vækst i kultur, i moral, i samfundsforståelse og i national selvbevidsthed”, lød det allerede i første årti af forrige århundrede. Og ”selvbevidsthed”en skulle kvalificeres i og med dannelse (ibid.s.19/31/237), som forudsætning for kritisk stillingtagen; veludviklet dømmekraft - også for ”de ubemidlede klasser”. Præmissen var og er: Mennesker kan og skal *læse sig op* via ”literacy” i vækst, og bogmediet er og bliver velegnet hertil (se også Gorman2000 s.123-126). Usherwood tør tage skridtet fuldt ud og taler i titel og konklusion om ”excellence”, hvilket i hans bog ikke er ”about elitism” men også ”can be found in a popular novel”. Modsætningen til ”excellence” er ”mass produced pap”, og bibliotekarer må træde i karakter og udøve dømmekraft, så ”those, from whatever background, who want to combat ignorance and intolerance” kan præsenteres for en mangfoldighed af fortrinlighed, som kan formidles til

alle, når midlerne/kræfterne ikke spildes på "trivial pursuits" i en "denial of the public good" orienteret efter laveste fællesnævner. Som O'Beirne ser det (2010,s.172-74/5-9), har britiske biblioteker (også her kan trækkes parallel til dansk udvikling!) gennem 15-20 år haft en vis *bias* "introducing technology, primarily in an attempt to compensate for falling numbers of readers". M/fokus på bibliotekers læringsfaciliteter knytter O'Beirne an til Giddens og den reflektive biografi: "It is where we can learn not just to be readers, but to be the authors of our own destiny"(v/O'Toole). Det er stedet, hvor "[t]he part of everyone who believes instinctively that the public library is 'a good thing' [...] is free to indulge in intellectual freedom[...] without the judgement of others". Dette sidste er vigtigt, da oplysning hermed netop ikke ses som en bevægelse oppefra og ned som "tankpasserpædagogisk" og "paternalistisk" handling fra én til en anden. Oplysning kan være drevet af borgeren helt selv eller borgeren i samspil m/ fx en bibliotekar. I første tilfælde kan borgeren være defineret som "låneren", der hjembringer værker, som *siger låneren noget*. I sidste tilfælde kan der være tale om henvendelse fra borger til bibliotekar eller omvendt; spørgsmål eller uopfordret formidling af samlingen. O'Beirne præsenterer sig som én, der ikke mener, bibliotekerne i dag leverer "well-resourced learning" og finder, at en anden "type of education [...] should be supported". Han fremstår på en måde som eksempel på den konfuse sektors aktører, idet han samtidigt m/diverse citater fremviser glade og *lærende* gæster ("thousands of times every day") fremhævende især givtige uformelle miljøer (ibid.s.9/13-14/66/18). Men O'Beirnes "crucial thinking" kræver "access points" fremfor "holdings": Det søvngængeragtige boglånertilbud bør udkonkurreres i kraftig opprioritering af "learning" - "fundamental change is required"! Og igen forvirrer hans signaler; nu fremhæves aspektet "the reasons behind the borrowing" som vigtigt at arbejde med. Det være i nærstående afdækning gjort(!), og man kunne mene, læringspotentialerne i denne *borrowing* er anskueliggjort. Men også O'Beirne er optaget af "the diminishing importance of the book" og ser generelt hos boginteresserede (hans egne medarbejdere?-ibid.s.19/31/49) ingen "linking" ift. tidens løsen, "lifelong learning", hvilket adskillige gode bibliotekarer kunne vælge at finde uberettiget detroniserende. Nået til s.73 kan en ellers interesseret læser blive så træt af en forfatters selvmodsigelser (denne gang ift. s.67), at man opgiver at benytte hans analyse som referencepunkt i sin egen. Her synes han (igen) at understrege det frugtbare rent læringsmæssigt i den ganske umærkelige, uprovokerede tilgang hos "informal learners", der finder stor værdi i muligheden for at "access the depth and breadth of the collections [...] as a gateway into other worlds" - mens han 6 sider tilbage kunne finde et sådant stilfærdigt læringsmiljø og "framework" dertil alt for slapt og uambitiøst - "too passive". Den opgivende læser vil i givet fald gå glip af kap.6, som i det store hele underbygger nærværende afhandlings konklusioner(!?).

11. Koncentration af dokumentanalyse

Dokumenter: Centralbibliotekers strategioplæg; millenniets rapporter og strategioplæg fra ministerium og styrelse; Styrelses-”Direktørens blog”; IVA-omverdensanalyser; IVA-forskning: ”Hvad bibliotekarer Need2Know” mere Usherwood m.m.

Usherwood udtrykker sig i utilsløret normative²⁰ vendinger, idet han netop fremhæver nødvendigheden af bevidst normativitet og autoritet i professionens virke og dét ikke mindst ift. kvalitativt begrundet bestandsudvikling ”*maintain[ing] the depth and breadth of our collections*”²¹. ”The starting point for this book was a nagging feeling that the public library profession no longer has confidence in its core values and is confused about how to defend them”, indleder han. Allerede inden for 30 sider, hvor Usherwood fremlægger og kommenterer empiri fra vel-dokumenterede undersøgelser, er bogen spækket med skamløst altmodische og stærkt kritiske refleksioner, hvortil bøger i bibliotekssamlinger rent faktisk er omdrejningspunkt. Heroverfor (og egentlig overfor biblioteksloven) står ”strategier” fra det nye millennium, som synes over en bred kam at gemme kerneelementer i bibliotekssagens dannelsesambition lidt af vejen for i stedet at sigte efter ”nye” udviklingstiltag, der vist skønnes at kunne pleje institutionens image som rationel/effektiv; legitimere den som moderne organisation. Effektivitet målt i glade folk ”with great respect for the mission”(Gorman2000,s.40-41) skønnes tilsyneladende ikke at kunne stå alene²², og ønsker man at påvise rationalitet, er fx projekt Danskernes Digitale Bibliotek nemt og bekvemt at finde kvalitets-/effektivitetsparametre til.

Evalueringsproblemer findes i valget af perspektiv: Kunder el. borgere? Kvantitative data el. professionelle, (selv)bevidst normative vurderinger af kvalitet? ”Best value” el. ambitiøs litteraturformidling? ”Existence value” – udtryk for værdien af den blotte tilstedeværelse i interessesfelter – er svær at måle. Ligeledes er en funktion som brobygger ml. mennesker og ”pre-requisite to a full participation”, da et bibliotek sjældent udøver ”direct impact” på konkrete problemers løsningsmuligheder. ”Inspection & accountability” el. tillid? ”Censorship” (Gorman,s.64/76) el. marked, ”amount of stock issued” el. public service? Projekt ”*Checking the Books*” evaluerer dog m/kvalitative metoder skønlitteratur og finder et fremragende medium ift. ”informal learning”, som ”generate[s] new learning interest”, der måske leder til formel læring, måske til yderligere ”self-improvement” via stadig mere kvalificeret og inspireret læsning. Muligheden for browsing og serendipitet er simpelt hen ”a powerful tool”. Usherwood (2007,s.47/58/72/90-91/105/109/128) opfordrer til ”cultural studies”/”public value”-orientere-

---

²⁰ Og lejligheden skal ikke forsømmes til her at hylde en ærlig insisteren på *det normative* - som stille fodnote-protest overfor en dansk uddannelsesverden, som stadig til dels synes at operere m/en forestilling om værdi-neutral, objektiv vidensformidling/-deling - fx i (mere eller mindre formelle) krav til eksaminer som denne.

²¹ Usherwood2007,s.21. Holdningen udtrykkes her med citat fra en respondent. Min kursivering.

²² Se O’Beirne2010,s.16 om problemerne ift. evaluering af kerneydelserne, ”the unmeasurable”.

rede evalueringsmetoder i en distance til ”number crunching, customer satisfaction surveys”. Det skal holdes in mente, at danske biblioteker i årevis har været godt med på IKT-området (Dyrbye2005,s.235), hvilket kaster et paradoksalt lys over utallige vendinger, der kan kategoriseres under den ildevarslende overskrift ”library bypass” (Hummelshøj2007,s.9). ”The central purpose of the public library still eludes us” (O’Beirne2010,s.44), for der rykkes utålmodigt efter ”clear progression”, imens glade lånere ”thousands of times” går hjem og lægger sig med den gode roman til eftertanke. ”What some [...] regard as the empowerment of the user can also be seen as an acceptance of the market forces” (Usherwood2007,s.5/10/19), og en NPM-retorik har nu præget tonen i Vesteuropas offentlige debat i godt 30 år (Ejersbo2005). Det bemærkes, at dokumenter om biblioteksudvikling i denne ”world of threat”(!) ofte lægger hårdt ud med at betone biblioteksinstitutionens status pt. som værende ”stillet over for en række udfordringer” m/”pres på” og ”krav” fra ”grupperinger”, som ”fremstår nu” (IVA2011,s.5) med ”ændrede opgave- og servicevilkår” (DB nr.3,2011,s.11/nr.2,2011,s.4). Små, tilsyneladende ubetydelige ord ”nu”/”ny”/”parat” spredes m/let hånd i talrige skrifter (hvis mængde i sig selv er udtryk for NPM-orientering) og følges op af mere synligt effektive ord som ”ændret”, ”forandre”, ”udfordret”. Så kan man gå ud fra, at læseren og tilhøreren er ”klar til at rykke” på de signaler, der herefter måtte gives af afsenderen. Nyligt afgåede Styrelsesdirektør Thorhauge er som ofte før dén, der sætter trumf på m/”Direktørens blog”, hvor han koldsvedsfremkaldende skriver (mine kursiveringer):”Skræmmende fremtidsperspektiv”: ”Min melding både på konferencen og her er, at oplysningssituationen er *alt for alvorlig* til [...] gammelt nag, uanset hvor dybt det stikker. Hvis vi fremskriver den øjeblikkelige situation for lærings- og oplysningssituationen [...]er perspektivet *fortvivlende*[:] 33% eller kun 20% (*sic*) der ikke kan læse og som stort set er uden faglige kompetencer[...]. Perspektivet for en sådan samfundsmæssig situation burde være så *skingrende skræmmende*, at alle ville kaste sig ud i løsningstiltag[:] Det handler om hjælp on site og online til at håndtere digital forvaltning. Det handler i det hele taget om at sikre at borgerne *kan matche en ny digital virkelighed*”. - ”Opgaven er *skræmmende* stor”. Thorhauge vil have fokus på ”andre målgrupper [og] andre midler, hvis vi ikke skal ende i et *socialt helvede*, der er så *langt fra velfærdssamfundet* som man kan forestille sig”. Pudsigt at bemærke, hvordan Direktør Thorhauge endnu engang kan vende bekymring for oplysningssituation til krav om digitalløsning. Som tidligere dokumentanalyse har vist²³ virker Styrelsen særdeles toneangivende ift. bibliotekarprofessionens selvforståelse, idet den synes at agere ret påvirket af NPM-rationaler: I disse år ”topprioriterer regeringen og folketinget [...]forskning og uddannelse - livslang læring - innovation” (Styrelsen2006,s.6). I strategioplæg (ibid.s.5/13)

²³ Her henvises til eksamen i ”Vidensproduktion og biblioteksudvikling”/IVA Aalborg 3.sem.2010v/Jan Graulund.

ses decideret brandings-mindede opråb, der i påtrængende tone hævder bibliotekets nødvendighed og kan siges at forholde sig mere til et forbrugersamfund end til et videnssamfund: Læs om ”unikke produkter til mange forskellige brugertyper”, ”en synlig og kendt valgmulighed for moderne mennesker”; ”vi skal videre – nu!”. Der præsenteres i en enkelt spalte udtryk som ”skrumper”, ”drastisk”, ”dramatisk”, ”uheldigt” – alle ift. en problematik, retorikeren bag skriftet tydeligvis ønsker at hamre fast angående en (titter det frem på og mellem linierne) ud-dateret forretningsgang på nogle biblioteker, der måske burde have forføjet sig sammen m/industrisamfund og oplysningsdiskurs hen i en bestemt retning: Dér hvor den traditionsdyrkende, evige samling dominerer, og de ”voksne brugere” til stadighed viser sig at have lyst til at komme for at lade sig inspirere af og i denne samling. Styrelsesstrategien fra 2006 er gennem-syret af udtryk som ”kamp til stregen”, ”nye tilbud”, ”tilbyde unikke produkter” og ”kunder”. M/udråbstegn og stort ”z” påkaldes s.5 ”Zombie-scenariet” fabrikeret af ”Institut for Fremtidsforskning” og hermed slås helt hysterisk til lyd for, at bibliotekerne ”udvikler sig markant i de kommende år”, så man – frem for alt – ikke forbliver ”på niveau med industrisamfundets biblioteksbetjening”. Orienteringen synes at være rettet mod fremme af institutionen snarere end indholdet, hvilket fra britisk synsvinkel også konstateres af Usherwood (2007,s.65).

Ang. forbrugersamfundet taler tidl. Kulturminister Mikkelsen allerede i indledningen til sin *rapport om inspiration til brugerinddragelse* (”Reach Out!”- KUM2008) om ”kunder” ift. kulturinstitutioner, og supplerer m/vendingen ”de interessante brugere” ift. ”produkt”-tilpasning til bruger-og ”ikke-bruger-grupper”, idet man m/inspiration fra erhvervslivet bør ”inddrage kunderne i produktudviklingen, hvis man vil ramme markedet rigtigt”. Han konstruerer parallelløb ml. kulturliv & erhvervsliv - ”naturligvis”. Allerede i ’94 var Thorhauge (1994,s.9-12) inde på, at bibliotekerne i opdateret form som ressourcecentre, ”rettelig bør rumme” og varetage meget andet end ”bogmuseums”-funktionen. Her modstilles ”bogmuseer” og ”egentlige biblioteker”: ”Opgaven er ikke at stille bøger til rådighed, men at løse kundens problem”. Thorhauge slog til lyd for ”nye former for kulturformidling, der imødegår tendensen til kultur-rel desorientering og værdinihilisme” og fandt biblioteket i en overgangsfase. Efterspørgslen efter bøger og trykte materialer var ivrig og førende, mens bibliotekerne investerede store dele af budgettet i ny teknologi. En snes år senere er det stadig bøgerne, der nævnes allerførst, når brugeren bliver spurgt om, hvad folkebiblioteket står for...(Jochumsen2009).

IVAs omverdensanalyser (2007/2011) pointerer, at ”viden kvalificeres for ikke at give rum for vilkårlighed”. Dette ”skal ske i form af oplysningstanke, dannelse, evidens og velfunderet argumentation”. Der anes ”fornyset accept af” førstnævnte, som ”baggrund for diskussion og beslutninger[.] grobund for en fornyet, men relativiseret oplysningstanke” (IVA2011 s.7/33).

Disse begreber ”samt oplevelse og kultur [...]læring og *literacy* er fortsat centrale begrebspar i samfundsdebatten”. ”Forståelsen af de nævnte begreber [...]forudsætter [...]forståelse for, at kulturelle kompetencer ikke er noget, man har eller har fået, men løbende tilegner sig.” Så (ibid. s.37) foretages *den Thorhaugianske drejning*: ”At kunne arbejde og formidle digitalt bliver afgørende i alle sammenhænge. [Der] henvises til rapporten [...] Folkebibliotekerne i vidensamfundet, hvor fremtiden i høj grad vurderes at være digital, og hvor kompetencer i digital formidling må forventes at blive helt centrale”. - Hvad med de nyeste dokumenter fra andre sider af feltet? - Der anes faktisk en spirende imødekommelse af ”enduring values”(se pkt.12), men først til Danmarks 6 centralbiblioteker²⁴, som understøtter folkebiblioteker v/udlån og tilvejebringelse af bøger og andet materiale, disse ikke selv ejer, samt yder konsulentbistand m/kurser/temadage for personale og ledelser. Som sådan må CB’s praktisering af denne virksomhed på flere måder være retningsangivende for Folkebiblioteket, og derved bliver det interessant at analysere centralbibliotekernes retningslinier, idet det dog understreges, at CB’s opgave løses iht. ”implementeringen af den nationale udviklingsstrategi”. Gentofte CB har fx lavet 4-årig rammeaftale 2010-2013 m/Styrelsen og producerer *hvert* år handlingsplan. NPM-retorikken trives: Et mål i planen er et samarbejde ml. de 28 biblioteksvæsener i kommunen om ”fælles overbygningsmaterialevalg på udvalgte områder således at materialevalget bliver mere præcist” m/”succeskriterier som der efterfølgende kan måles på” (Gentofte2012*b)).

”Tilfredsheden” med ”automatisk indkøb” ligger på sinde; ”markedsføringstiltag” er sort på hvidt sat på listen før noget, der kunne minde om oplysningsambitioner, og een bemærkning om Romanlæseklubben og Danskernes Akademi lades ene om at repræsentere sidstnævnte.

”[V]idereudvikling af traditionelle formidlingsformer og formidlingsindhold” nævnes under ”Mål”, og man når lige at studse over manglen på den velkendte indfletning af det bydende forandringsbehov, inden *vendingen* ”under hensyntagen til borgernes ændrede behov og de nye muligheder”...”CB-områdets udfordringer [er:] Det nye musikbibliotek/Medborgerskab/Arbejdet i det åbne bibliotek/Nytænkning af vagtbegrebet/Formidling der brænder igennem”.

– De 6 CB’er må holdningsmæssigt ses som Styrelsens forlængede arm: ”[CB] er behjælpelig med at formidle nationale tiltag, politikker og opgaver mellem Styrelsen [...] og folkebibliotekerne”, og handlingsplanen taler helt i Thorhauges ånd først og fremmest om IKT-potentiale og ”netværk af digitale kontaktpersoner” som den helt store indfrier af biblioteksmålsætninger generelt. ”Udviklingen udvikles”(!): ”Der forventes at blive et særligt behov for formidling på det digitale område [og] forandring i bibliotekerne”. I rammeaftalen nævnes ”kerneopgaverne i borgerbetjeningen”, men begrebets nærmere karakter og hvilke værdinormer, begrebet er

²⁴ I det flg. kaldet CB. - www.centralbibliotek.dk/ - klik på:”Vælg centralbibliotek”.

underordnet i Styrelsens eksplicit forandringsorienterede optik, er uvist efter læsning af aftalen. I formuleringer u/værdiladning opremses velmente mål som ”sikring af, at alle borgere i landet har adgang til et moderne bibliotekstilbud”/”rimeligt niveau for bogligt materiale”.

- Moderne? Rimeligt? Hvilke dannelsespotentialer skal som aspekter af oplysningsrationalet sikres? V/klik på ”Resultatrapport fra 2010” (Gentofte2012*a)) bliver det mere præcist, hvad man kan have af tiltag: På CB’s foranledning har ”samtlige 21 kommuner, der har deltaget i projektet[.]etableret[.]en biblioteksklub”, og CB ”udgiver et[.]tidsskrift med regionale og generelle perspektiver fra biblioteksverdenen” - ”i papirform”! Så er der ”[f]aglige udviklingsfora [...] med udvalgte problemstillinger” og 6 overskrifter: ”Ting.dk og ”Det Virtuelle Bibliotek”/Litteraturen som lokomotiv for Biblioteksudvikling/Nye målgrupper, herunder tweens/Bibliotekerne som læringsrum/Samarbejde og partnerskaber/Borgerservice.” Man vil ”give bibliotekerne mulighed for at arbejde målbevidst med egne problemstillinger i relation til de *ændringer og udfordringer som bibliotekerne står foran*”, som det nævnes m/en velkendt metafor (her i min kursivering). Vor metafor må være udsat for heftig ”cut&paste” over hele feltet og kan her (som ofte) virke såvel tvangsmæssigt påklistret som oppustet og irrelevant. – Hvilke biblioteker er ikke skabt for at tage nogle udfordringer op; hvilket samfund ændrer sig ikke? Uden denne forslidte hale synes omtalte udviklingsfora m/målsætning if. beskrivelsen at være glimrende forudsætning for at arbejde seriøst m/mange aspekter af oplysningsrationalet, så dette dokument, der egentlig blot skulle være evaluerende, er - også med sin lille passus om en kulturtræneruddannelse - det CB-dokument, der knytter mest an til bibl.lovens§1.

I betragtning af forlænget-arm-funktionen *må* det nok være Styrelsen frem for CB, der angiver værdiorienteringen.

”Der bliver leget med præmisserne for læring” i Roskilde, men udover CB’s ”mantra” om at fremstå som ”Den kompetente region” adskiller Roskilde-dokumentet sig i nærværende interesses optik ikke nævneværdigt fra Gentoftes – og dog: Roskilde ”leverer den rigtige vare”, og ”eksekvering er derfor elementært”(?). I afsnittet ”Hvad vil det sige at eksperimentere?” lægges der op til nogle ambitioner vedr. egen funktion, som der nok strengt taget ikke er belæg for iht. rammeaftalen m/Styrelsen. Spørgsmål om ”form og indhold” via en afkodning af omverdenen og m/grundlag i en fortløbende refleksion, der synes at skulle faciliteres af og i centralbiblioteket selv *som CB*, kan virke noget vidtløftige, når man er på kontrakt m/Staten, og Styrelsen har ”udstukket” indsatsområderne. Rundt om på siden ses talrige eksempler på et nærmest småhysterisk konkurrencefokus som fx under ”Den Sælgende Kollega.pdf”: ”*Vi skal være bedre til at sælge os selv!*” (Roskilde2012). I Herning byder man på et ”CB-roadshow” (Herning2012*a)), som omhandler temaer, der fint kan afspejle et dynamisk oplysningsratio-

nale, fx: ”NETVÆRK [-] IGANGSAT AF HERNING BIBLIOTEKERNE” m/overskrifterne ”Målgrupper og målrettet formidling”/”Netværk: Udvikling af nye læringsformer”. Man har kvarteten af ”kulturtrænere” at rykke ud med ”til at arbejde kreativt og innovativt med arrangementer og events rettet mod voksenområdet” (Herning2012*b)). Samt en ”CB-sparringsgruppe”, som skal ”drøfte aktiviteter og indsatsområder for regionens biblioteker og komme med idéer til programmet på de 2 årlige [...]møder for bibliotekernes ledelse” (Herning2012*c)). ”En kanalstrategi, som sikrer en tilgængelig og kvalificeret borgerbetjening af bibliotekets kerneydelser bliver mere og mere et must med den øgede digitalisering og de stramme økonomiske rammer som er bibliotekernes vilkår. Bibliotekerne vil det hele – både digitaliseringen og fastformsmedierne, men har kun råd til det halve”. Her kommer Usherwoods perspektivering af autoritativ vurdering og selektion til sin ret, og man aner, hvilken retning, man hælder til i Herning: ”En debat om muligheden for at bibliotekerne fremover prioriterede de digitale kerneydelser på bekostning af fastformsmedierne kunne være et interessant emne for [...]mødet. Den strategi har fx Skat og SU-Styrelsen valgt. En metode for debatten er at iscenesætte emnet, med indbudte oplægsholdere som behandler problematikken pro og contra med efterfølgende debat. Et andet forslag til tema[...]kunne være[: Er kvalitet og kvantitet nødvendigvis modsætninger? Har fagligheden mistet sin kvalitet? Hvordan håndterer man at nogen taler i en faglig kontekst og nogen i en økonomisk?” Man aner tendensen i denne passus i bevægelsen før metodeoplægget og temaforlaget vedr. en god, solid pro-et-contra-debat: At nævne Skat og SU borger for sikkerheden i, at strategien kan tænkes at være solid og rationel, og foretages meget streng dokumentanalyse, kan det noteres, at dét, der skal debatteres, synes at være ”muligheden for” strategiens implementering og ikke som sådan det spørgsmål, om strategien overhovedet kunne være en god ide m/fx en bibliotekslov anno 2000 in mente.

Nærværende analyse koncentrerer sig om dannelsesaspekter i Gadamerisk forstand, men det bør nævnes, at der på alle 6 CB’ers hjemmesider forefindes adskillige folkeoplysningstiltag centreret om ”Den digitale borger” med eksplicite mål gående på en ”teknisk” vinkel på empowermentbegrebet. Også i Odense refereres til ”den øgede opgave omkring digitaliseringen af den offentlige service i de kommende år” (Odense2012). Man ”satser meget [...] på at markedsføre elektroniske tilbud”, idet de ”mest populære licenser” tilgodeses. Indsatsområde 3 ud af 4 handler dog om kvalitet og formidling af materialebestand, og der nævnes en effektueret opprioritering af indkøb af trykte materialer. Og så ”stiller OC læsekredstasker til rådighed for alle fynske lånere”. Aalborgdokumentet ønsker ”indkøb og formidling af musik i fysisk og digital form” og nævner litt.festivalen Ordkraft, uden det bliver klart, hvilken rolle CB spiller i den forbindelse; overordnet eller blot deltagende? – Vejle CB har et regionalt mål, der lyder:

”Øget indkøb af pædagogisk og sundhedsfaglig litteratur”, mens et andet går efter engelsksproget ungdomslitteratur indenfor genrene horror og fantasy (Vejle2012). Man beskæftiger sig også m/fremme af ”formidlingsaktiviteter”, og *v/åbent hus for alle*, ses ”Arrangementer og litterær formidling”/”Materialevalg og organisering”/”Undervisning af borgere”/”Tekstlicenser og formidling”/”Børnebiblioteket på vej...”/”Musikformidling”.

Her reflekteres en bred, dynamisk tilnærmelse til oplysningsrationalet, men dét er absolut ikke det gængse indtryk af visionerne fra de 6, der via deres formuleringer viser annammelse af Styrelsens og DB’s fremtidsopfattelse og dertilhørende fokus på teknik. Men som regel føjes i feltets ytringer kortere eller, som i Vejle, lidt mere omfattende bemærkninger om de traditionelle ydelser ind hist og her²⁵, hvilket igen generelt giver dette lidt konfuse indtryk.

12. Koncentreret refleksion og diskurs frem mod opgavekonklusion

Velvidende at adskillige ”contemporary [...]professionals [...]have decided”, at begrebet er ”outdated”/”a myth”, er Usherwood (2007,s.31-37) optaget af *real* ”self-improvement” og gør opmærksom på, at processen ofte vinder ved at blive hjulpet i gang; ”curiosity [...]awakened [...] in the realms of literature”. Af og til må den autoritative bibliotekar i denne optik ligefrem se ”poverty of aspiration” blandt medborgere i øjnene og dermed gøre sig gældende som repræsentant for ”[this] non threatening place”.

”[A]l overlevering er karakteriseret ved sproglighed”, siger Ricoeur, og således foregår ”en kontinuerlig udfoldelse af den menneskelige forholden sig til verden” (af Gadamer fremhævet som ”den virkningshistoriske bevidsthed”) ikke mindst gennem litteraturtilegnelse af alle sværhedsgrader. Litteraturen dyrker jo nemlig vores ”eksistentiale”: Sproget (Simonsen2003 s.155-157) - og lægger bestandigt op til ”forståelsens horisontsammensmeltning”: ”Nutids-horisonten kan[...] ikke dannes uden fortiden”, så det gælder om at vække den ”hermeneutiske bevidsthed” og holde den vågen i en stadig konfrontation m/”[d]et stadigvæk og atter og atter virkelige” (Gadamer2007,s.289-291/483). – Hvis dette tages til indtægt har folkebiblioteket et fortsat og uendeligt formidlingsansvar som altoverskyggende kerneydelse!

”[F]oruroiligende er Wikipedias autoritative oplysningsrolle. I de kommende år [m/]visioner om Danmark som et videnssamfund, bliver det væsentligt at kunne skelne mellem *viden* og *information* [der] nemlig ikke [er] sammenfaldende begreber, og det tager hverken Google, Wikipedia, Facebook, YouTube eller den brede offentlighed altid højde for” (Guldborg Hansen2011,s.10)²⁶. ”Viden er ikke noget, man *indsamler*. Det er noget, man *opnår*, og netop der-

²⁵ E. Thorlund Jepsen, Funktionsleder (Styrelsen, Biblioteksudvikling!) v/ foredrag på IVA (Kbh.) sept. 2010 : ”Og så sidder der som sædvanlig et par litterater, så man er nødt til at have noget med om litteraturformidling”.

²⁶ Se Usherwood2007,s.82 om ”notes in longhand” kontra ”cut&paste”.

for kan man ikke sætte viden lig information”. ”Hvis man derfor skal kunne finde både pejlepunkter og samtidig navigere rundt som borger i det moderne *videnssamfund*, er dagsordnen [...]som i oplysningstiden; væk fra informationssamfundet og ind i vidensregimentet” (ibid.s.14-15). Informationsbegrebet er blevet ”prettified [and] glamorized” (Nu!: ”easier to swallow”!), af en politisk (NPM-)linie fra Thatcher-tiden, der ikke interesserede sig for befolkningens el. de professionelles ”ideas for their own sake” Usherwood (2007,s.53/78).

Kaster man et blik i to aktuelle numre af Biblioteksforeningens magasin (DB2012,nr.3&4), kan der faktisk fra forskellige vinkler spores antydning af spirende bekymring, der kan minde om Usherwoods m.fl. I lederen fremhæver Formand Y. Larsen som ofte før biblioteket som ”livsnerve” i demokratiet men virker derudover i sine udtalelser til bladet stadig klart fokuseret på DDB, hvilket får BF-formand P. Drost til fra talerstolen på DB’s årsmøde at opfordre ”især DB til at flytte den megen fokus på Borgerservice, DDB og digitale løsninger og[...] tænke[...] i læring, kultur og viden”. Drosts indlæg er if. bladets reportage tilsyneladende også foranlediget af ”DB’s 1. næstformand” H. Pigonska, som i et forudgående indlæg fra samme talerstol har drejet snakken ind på ”bibliotekernes rolle i [...]demokratiudvikling[...] empowerment og læring”. Hun er ”meget inspireret af ’demokratiforsker’ Johannes Andersens åbningsoplæg”, som hun senere i bladet omtaler grundigere, idet hun hos Andersen har genkendt ”den vej, jeg mener, er den eneste farbare vej for bibliotekernes rolle i fremtidens samfund”(ibid.s.30). Det problematiseres i og med Andersens foredrag, at de individuelle bevægelser på internettet og i de sociale medier medfører, at politisk ”viden og dannelse bliver noget, man henter”. DB-formanden har på sin side længe tvivlet på ”om loven matcher den udvikling”, han ser”i lyset af ”Carina-rapporten”: Loven afspejler ikke ”de ændrede opgave-og servicevilkår”²⁷, og Y. Larsen bryster sig af, at hans forening var ansvarlig for at den nationale strategilægning m/Carina-rapporten kom i gang, så de rekommandationer, han og foreningen har orienteret sig efter i lange tider, nu er fremlagt som rådende retningspile.

Man kan få oplevelsen af en vis grad af ”goddag-mand-økseskaft-kommunikation”, når man nærlæser professionens diskurs, hvor tidligere omtalte identitetsforvirring vist nok titter frem, selv om det er sjældent, debattører i feltet direkte modsiger hinanden, hvilket måske skyldes, at visse dele af argumentationen fra ”converts to the technological cause [or] milleniarist librarians” ofte synes at blive ”hængende i luften” og ikke rigtig udtales. Man hører sjældent, hvad de meget omtalte *ændrede krav fra brugere* helt præcist skulle gå ud på; diskursen er på dette pkt. ”vague and imprecise” (Usherwood2007,s.77-78). Men Pigonska nævner som det første i sit indlæg ”dannelsen”, hvilket er et ord, Y. Larsen vist sjældent tager i sin mund, og

---

²⁷ DB nr.3 2011,s.11/nr.2 2011,s.4.

hun har hørt Andersens definition som dét at ”vise viljen til *at være* et civiliseret menneske” (Pigonskas kursivering) under den forudsætning, at reflekteret ”[v]iden er nødvendig for at vide, hvor man taler fra - normative positioner”(!). Som støtte og facilitator hertil findes biblioteket m/vejledning og ”aktiv hjælp”, hvis da ikke ”vi for at trække flest mulige til biblioteket slår os på underholdning [...], hvorved vi bevæger os væk fra det uafhængige bibliotek”.

Pigonska konkluderer om bibliotekerne, at de, hvis de ”fastholdes”, allerede ”står stærkt [ift.] den viden, som den voksne befolknings mægtig-og myndiggørelse kræver, hvis befolkningen skal kunne *leve op til* det arbejde, det er at være i, deltage og udvikle et demokratisk samfund som det danske” (min kursivering). Andersen (2009) har da også tidligere m/sin bog om ”de barnagtige” vesterlændinge virket som perspektiverende debattør, hvis argumenter gav oplagt stof til legitimering af et folkebibliotek med oplysningsrationale og dannelsessigte: Inspireret af Bauman hudfletter han vort forbrugersamfund - en samfundskultur, der dyrker det lette for det svære, det hurtige for det langsommelige (ibid.s.31-33) i ”forestilling[en] om, at alle har muligheder for at forfølge egne behov” og i tendens til forglemmelse af andres indsigter og evner. En opmærksomhedslogik, hvor alle nu kan dele (hurtigt!hurtigt!) m/alle i overbud af viden og oplevelser, foranlediger, at opgaven for enhver bliver at vinde gehør (ibid.s.56-58). Hurtig information - ikke viden - gælder, hvilket giver et ”barnagtigt perspektiv” på tilværelsen, selv om dagens samfund i princippet er ”fyldt med borgere, der burde kunne[...] håndtere generelle perspektiver på samfundet i en sund balance [ift.] egne og andres behov”.

Borgere, der i denne wiki-kultur m/Gorman (2000,s.39/Usherwood,s.36-37) kan være i fare for at blive berøvet deres mulighed for at opnå ”true literacy”, fordi de i en umærkelig proces er blevet ”devoted only to short bites of ’information”” og ”tend not to look outside those resources”, der altid findes lige foran pegefingern. Borgere, der kan manipuleres via ”the false promise of ’choice””. – Perspektiv, forstået som ”beslutningsrammer”, er dét, der skal til for at gøre det højt besungne frie valg til den ”politisk relevante” faktor sammen m/ansvarlighed, kampgejst, humanitet (Guldborg Hansen2011,s.108-9/173). Uden reflekteret, ”politisk perspektiv” vil borgere agere (eller netop ikke agere) i samfundet blindt styret af ”idéen om, at valgfrihed, information og konkurrence [...] medfører [...]’effektivitet’, ’innovation’,[.]’kvalitet”.

Andersen (2009,s.179-182) peger på statistiske tendenser vedr. ”livsstilsproblemer” som tegn på, at ”det, der ofte kaldes for udviklingen” kan umuliggøre ”de gode hensigter” i samfundslivet. Han kalder på folkelig refleksion for at imødegå en mutation af demokratiet formet af ”et abstrakt fantom kaldet den rationelle bruger” i en verden ”bestemt af behov og valg” (ibid. s.197-199/59). Registrering/evaluering/ranglister er i højsædet, så brugeren kan træffe *rationelle* valg i en evig tilpasning og påvirkning i forholdet ml. det markedsorienterede demokrati

og forestillingen om *fantomets lykke*. Tendensen er, at der ”kulturelt, institutionelt og organisatorisk tages udgangspunkt” i dette fantom, og Andersen spørger, ”om man i velfærdsstaten kan finde markante kræfter, der modarbejder disse[...] tendenser”, ”fastholder det voksne perspektiv som et grundlæggende struktureringsprincip for de statslige institutioner”. – Ja! Det voksne perspektiv kan udvikles og dyrkes v/for dybelse i bibliotekets alsidige materialesamling, som kan sætte elementerne fra ”informationskaskaderne” (Hendricks’ udtryk) i relief, vække ”critical capabilities” og gøre informationen livsrelevant. Sådan kunne Andersens kald på folkelig refleksion besvares – og svaret er i tråd med bibliotekslovens oplysningskrav.

13. Konklusion

Kendsgerning: Et ”postsekulært” samfund (DK) indeholder høj grad af individualisering.

Påstand: Folkebiblioteket står i virkeligheden stadig stærkt - og står på sit lovmæssigt funderede grundlag - ved fuldtone at vedkende sig sit oplysningsrationale ift. menneskers fællesskab og orientere sin formidlingsvirksomhed derefter med fornyet energi.

Perspektiv: Er det en oplagt mulighed at etablere samarbejde m/andre af velfærdssamfundets oplysningsorienterede og debatfaciliterende institutioner (Det Ethiske Råd, Forbrugerrådet, Sex & Sundhed) - m/CB’erne som katalysatorer.²⁸

Ovenstående afdækning og refleksion fremviser visse begreber som uundværlige aspekter af et fuldgældigt, dynamisk folkeoplysningsbegreb. ”[D]et drøftende demokrati” har m/Guldborg Hansen/Hendricks (2011,s.21) *ikke* grundlag i løsrevne fakta og ”hurtige”²⁹ mere el. mindre velunderbyggede informationer, som kan nå ud til alle - men også snildt kan glemmes igen. Snarere i de refleksioner og den forankring i tilværelsen, der for den enkelte kan fremkomme v/møder m/andre mennesker og deres anskuelser gennem kunstens/kulturens frembringelser. Den væsentlige viden må være dén, som er reflekteret frem i relationer til medmennesker og de samfundsproblematikker, mennesker i fællesskabets grundvilkår står overfor, og *oplysning* er den enkeltes klarhed over grunde til at bevæge sig ift. de andre - som hun ser i og kender fra det formidlede og det opsøgte. Der kræves ”omgang med stoffet”, når ønsket er tilegnelse af viden, og således peger Hendricks netop på bibliotekarprofessionen, som hjælperen, der kan og skal kvalificere befolkningen løbende (Lerche 2011).

Derfor står det traditionelle folkebibliotek m/sine kerneydelser, sin teknologiske udbygning og et *dynamisk* oplysningsrationale stadig stærkt om ikke i bibliotekssektorens debat, så iht. biblioteksloven og i befolkningens bevidsthed, hvilket giver sig udslag i enorme besøgstal og nogle udlånstal, der egentlig kan siges at være faldet meget lidt ift. den kolossale konkurrence.

---

²⁸ Perspektivet kan udvikles henimod en konkretisering v/mdtl. eksamen på IVA.

²⁹ Se også Jensen2003,s.345. ”Wiki” betyder i øvrigt noget i retning af ”hurtigt, hastigt” på hawaiiansk.

Folkebiblioteket kan ses som afgørende institution i det ”vidensregimente”, vi kunne behøve fremfor et potentielt rigtigt ”informationssamfund” (Guldborg Hansen 2011, s. 218/206; Usherwood 2007, s. 77). Der er i denne optik – og iht. lovens ånd - ikke brug for forvandling af folkebiblioteket og diskvalifikation dets oplysningsrationale - derimod en forankring af rationalet m/skærpelse og fremhævelse/formidling af ovenfor beskrevne dannelsesaspekter i et (igen i fremtiden?) i alle byer nærværende fysisk folkebibliotek, som naturligvis til alle tider - men ikke nødvendigvis m/bål og brand - er og har været under en vis gradvis forandring i og med, at det i sin refleksivitet ift. det højmoderne samfund, det er situeret i, naturligvis indoptager nytilkomne medier, teknologier og ønsker; nye rammer om narrative. Samtidigt formidler det aktivt og opsøgende sin enorme, opmagasinerede samling i form af potentielt lige så vedkommende og givtige medier, for måske ”vi ender med at undergrave vores individuelle interesser ved at undergrave de fælles institutioner, der skal sikre dem i det lange løb”? Æstetiske udtryk og aftryk kan bibringe oplevelser, der gør livet værd at leve. Elementer af selvpsykologisk karakter er i særdeleshed i spil, hvilket tilgodeser nogle almenmenneskelige behov, da mennesket fra fødslen er disponeret for narrativitet og intersubjektivitet.

Æstetiske værker er bærere af kulturel erindring og bør ikke bare stå hen som støvede ikoner; indholdet kan i princippet ikke forældes (hvordan ville nogen i en tilstræbt objektivitet kunne argumentere for modsatte synspunkt?), så eksempelvis de mange upåagtede bøger bør i kraft af folkebiblioteket turneres i en jævn strøm, gamle mellem nye, så bredden kan modtages som et gode, der belyser menneskelivet på godt og ondt. Litteratur giver den fordybede læser, som kan vende tilbage til et bestemt sted i bogen, der gerne skulle genlæses og fortolkes, mulighed for at tage risici, afprøve ”følelser, perspektiver og anskuelsesmåder samtidig med [bevidstheden om], at det ikke er alvor” (Langager 1995, s. 51). Worsøe-Schmidt gjorde opmærksom på, at mediers og læseres interesse markedsmechanisk kan fokusere på stadig færre titler, og at det helt store flertal af kvalitetsbøger glemmes meget kort tid efter udgivelsen (Worsøe-Schmidt 1994, s. 71-75). Denne tendens er vist ikke blevet mindre i de mellemliggende år, og det er her, bibliotekerne har en afgørende formidlingsrolle ved siden af den ligeledes relevante dyrkelse af kanon og klassikere: Giv lånerne mulighed for at orientere sig i den litteratur, som ikke umiddelbart appellerer til køb, ved at begrænse satsningen på det sikre og populære og optimere formidlingsindsatsen ift. oversete værker, så biblioteket kan udgøre alternativet, ikke supplementet til markedet (Usherwood 2007, s. 20-27/65/Gorman 2000, s. 129) og til kanon.

Den endelige konklusion må m/Usherwood & m/Gorman (2000, s. 87) være, at bibliotekarprofessionen har både ret og pligt til at definere sin legitimitet og sin arbejdsglæde ved i pionerernes ”library spirit” at være på dupperne ift. re-stitutioner af værdier -

- "re-emergence" af interessen for læsning som intellektuel stimulation
- "re-assurance regarding the continuing importance of reading and readers"
- "re-discover [...]founding principles" and "historic strengths of the service"
- re-formulering af "information role" – "more enlightenment, not more information"
- re-turnering og re-habilitering af kasserede værker, der endnu ikke er blevet til aske
- "re-covering the lost 'elders' "

...ved ikke være "afraid to make difficult material available to the public at large": I en synlig og rent ud "excellent" kulturformidling m/udgangspunkt i samlinger, som bestandigt skal bestandsudvikles – ikke v/451 graders fahrenheit men v/turnering og tematisering af gamle og nye værker, som kan fremhæves *motiveret* af aktualitet, perspektiveringspotentiale ift. emner og ideer eller slet og ret motiveret af en bibliotekars *lyst* (Usherwood2007,s.13/2529/37/60/67-70/106). Fremelskes bør til stadighed "reading and reader development", som projekter som fx "Opening the Book" og "Ordkraft" er garanter for. Dette skal åbent adressere "the fiction question" - den evige "tension between popular and literary fiction" - samt kontrastere "demand led selection"; for hvad er "value for money" dybest set? At give folk *what-they-say-they-want* eller *what-you-want-them-to-want* afslører for Usherwood den virkelige paternalisme. Den kunstige dikotomi ml. IKT og bøger bliver uinteressant, da midlerne tilsammen bringer "real added values [...]rarely matched elsewhere". Reader development bør inkludere og blande alle aldersklasser uden megen skelen til segmenter (Usherwood2007,s.101103/116), for der er masser af "aspects of a public library service that can transcend [...]differences", og "the current professional emphasis on the needs of young people" er ekskluderende/marginaliserende, samtidig med at det synes vanskeligt at dokumentere påstande om den ekskluderende effekt af formidling af "excellence". "Populism as a policy" er også en mulighed, og tilhænger af disse to lejres statements kan så titulere hverandre henholdsvis "missionaries" og "mercenaries" (Usherwood2007,s.121/93). Folkebiblioteket kan ses som dannelsesafdelingen af vores uddannelsessystem som et hele, "completing our system", idet "education equals information" ses som et naivt og lidet handlingsorienteret mantra (Usherwood2007,s.93-94/90). Ovenstående "øvelse" har søgt at overføre Gadamer's bud på hermeneutisk, metodisk afdækkende arbejde ift. "den sandhedserfaring, der overskrider den videnskabelige metodelæres kontrolområde", når vi er inde i et ontologisk, filosofisk rum, som her vurderes at være det rette at bruge som laboratorium for biblioteksudvikling. Hvad kan de mennesker, som biblioteket *skal være der for* dybest set *ønske*; har de professionelle nogen ret til at blande sig i deres evne eller lyst til at *ønske* - via stilfærdig fremelskning af "synergetiske processer", hvoraf der kan opstå *noget ment*, der kan blive til noget *al-ment*?

Idet øvelsen har bifaldet Gadammers (2007; ”Oversætters indledning”/Simonsen2003,s.157) ”rehabilitering af den humanistiske tradition” og af ”viden, der beror mere på ’fornemmelse’ end på bevis” foretages overførsel af Gadammers fortolkningstilgange fra den tekstreflekterende funktion til nærværende belysning/”læsning” af biblioteksfeltets intersubjektive brydninger og institutionens udviklingspotentialer (eller amputering!) i forhold hertil. I et sådant normativt ladet felt kan den strengt metodiske vej i denne optik ikke helt slå til men benyttes faktisk som supplement til refleksionerne. I pkt.11 ses således, hvordan empiri i form af dokumenter har kunnet perspektivere narrativer om tradition, samfund, autoritet og viden, der om man så må sige hænger i luften til fortolkning og forståelse. ”Bearbejdet information plus sandhed, det er viden, og derfor bliver processen for, hvordan du får informationer, og hvordan du bearbejder dem afsindig vigtig” (Hendricks i Lerche 2011). - ”Sandheden” må den enkelte lede efter i narrativerne og ”etablere en sammenhæng mellem en fortid, en nutid og en fremtid” (Jensen 2003,s.349). Litteratur – også den fortidige – synes ”at indgå i en svimlende hermeneutisk situation, hvor det egne og det fremmede sættes i en konfliktuel situation, hvor den er andet end musealt gods. At læse [...] kan betyde noget, for alvor” (Meinert Sørensen 1998,s.109). Som pressen kan folkebiblioteket egentlig fungere som en fjerde statsmagt – ikke ved at gå i kødet på magthaverne og selv stille spørgsmål, som journalister gør, men ved via dybtgående, fortløbende ”challenge” fra ”stories about *them*” at give ”much more than information” (Usherwood 2007,82-85 min kursivering). Nemlig kvalificerede muligheder for ”reflective understanding”, dannelse/self-improvement, så medborgere selv kan medvirke til at udøve denne kritiske kontrolfunktion m/”dynamic use of knowledge” i en frugtbar balance ml. ”parental concern and civil liberties” (ibid.s.129). Informationer bearbejdes ved at sætte dem ift. noget & nogen, og noget & nogen er at finde i forståelseshorisonter, som etablerer sig i reception og fortolkning af et hvilket som helst ”work of imagination” i en mangfoldig bibliotekssamling, som byder sig til fra såvel hylder som skærme og højteknologiske stereoanlæg i et tvangfrit miljø, der tilgodeser muligheder for serendipitet og græsning i fordybelse eller samtale - og derved igen fremelsker individuel risikovillighed ift. både engagement i sagsforhold og egne livsudfordringer - i både Gadammers (2007,s.376/470) og Usherwoods (2007,s.82 /106) betydning.

Sapere aude: Vov at vide (brug biblioteket)!

Litteraturliste

Andersen, Johannes: De barnagtige

Forlaget Hovedland **2009**

Becker Jensen, Leif: Fra Patos til Logos – Videnskabsretorik for begyndere

Roskilde Universitetsforlag **2004**

DB - Danmarks Biblioteker: nr.2 2010/ nr.2 2011/ nr.3 2012/ nr.4 2012

Danmarks Biblioteksforening (DB) **2012**

Dyrbye, Martin et al: Det stærke folkebibliotek

Danmarks Biblioteksforening og Danmarks Biblioteksskole **2005**

Ejersbo, Niels & Greve, Carsten: Moderniseringen af den offentlige sektor (kap. 1/2/3/7/11)

Børsens Forlag **2005**

Gadamer, Hans-Georg: Sandhed og metode

ACADEMICA (2. udgave) **2007**

Gentofte Centralbibliotek *a): Handlingsplan

Lokaliseret 2/8 **2012**

http://www.centralbibliotek.dk/sites/default/files/handlingsplan__endelig_udgave.pdf

Gentofte Centralbibliotek *b): Rammeaftale

Lokaliseret 2/8 **2012**

<http://www.centralbibliotek.dk/gentofte-bibliotekerne/cb-kontrakt-og-rammeaftaler>

Giddens, Anthony: Modernitet og selvidentitet

Hans Reitzels Forlag **2006**

Gorman, Michael: Our Enduring Values

American Library Association **2000**

Guldborg Hansen, Pelle/Hendricks, Vincent F.: Oplysningens blinde vinkler: en åndselitær kritik af informationsfundet

Samfundslitteratur **2011**

Herning Centralbibliotek *a): CB-besøg 2012

Lokaliseret 2/8 2012

http://www.centralbibliotek.dk/sites/default/files/100828_CB-roadshow_2010.pdf

Herning Centralbibliotek *b): National kompetenceudvikling i CB-regi i 2010

Lokaliseret 2/8 2012

[national_kompetenceudvikling_-_indsatsomraade_kontrakt_2010_-.docx](#)

Herning Centralbibliotek *c): Referat af mødet den 17. november 2010.doc

Lokaliseret 2/8 2012

<http://www.centralbibliotek.dk/herning-bibliotekerne/cb-sparringsgruppen-i-region-midt>

Hummelshøj, Marianne/Nielsen, Hans Jørn: Hvad bibliotekarer Need2Know - Rapport med afsæt i projektet Den digitale bibliotekar i ”Dansk Biblioteksforskning”

Danmarks Biblioteksskole - Elektronisk skriftserie nr. 2 2007

IVA: Omverdensanalyse for *Det Informationsvidenskabelige Akademi*

IVA 2011

Jacobsen, Dag Ingvar & Thorsvik, Jan: Hvordan organisationer fungerer

København: Hans Reitzels Forlag 2008

Jensen, Bernard Eric: Diskussion. Faghistorikerens historiebegreb. Baggrund, kendetegn og virkninger

Lokaliseret 2/8 2012

http://www.historisktidsskrift.dk/pdf_histtid/104_1/104_1_179.pdf

Jensen, Bernard Eric: Historie – livsverden og fag

Gyldendal 2003

Jochumsen, Henrik & Hvenegaard Rasmussen, Casper: Gør biblioteket en forskel?

Danmarks Biblioteksforenings Forlag 2009

Kemp, Peter: Tid og fortælling- Introduktion til Paul Ricoeur

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG 1995

Kulturministeriet: Reach Out!

KUM 2008

Lokaliseret 2/8 2012

http://kum.dk/Documents/Publikationer/2008/Reach_Out/pdf/ReachOut_Web.pdf

Langager, Søren: Specialpædagogik og det æstetiske perspektiv (s. 21-53)

Danmarks Lærerhøjskole **1995**

Lerche, Anette: ”Hvad ved du egentlig?” - Interview med Professor Vincent F. Hendricks
Bibliotekarforbundets Fagmagasin Perspektiv nr. 05 MAJ 2011 (s.14-21)
Bibliotekarforbundet **2011**

Løgstrup, K.E: Ophav og omgivelse. Betragtninger over historie og natur
Gyldendal **1995**

Meinert Sørensen, Hans: Tekst, fortolkning og historicitet
Forlaget Modtryk **1998**

O’Beirne, Ronan: From Lending to Learning
Chandos Publishing **2010**

Odense Centralbibliotek
Lokaliseret 2/8 **2012**
http://www.centralbibliotek.dk/sites/default/files/ocresultatrapport_2010.pdf

Qvortrup, Lars: Omverdensanalyse Danmarks Biblioteksskole
Danmarks Biblioteksskole 16. september **2007**

Qvortrup, Lars: Det vidende samfund
Unge Pædagoger **2008**

Roskilde Centralbibliotek: Strategi
Lokaliseret 2/8 **2012**
<http://centralbibliotek.dk/sites/default/files/cb-strategi.pdf>

Schreiber, Trine/Elbeshausen, Hans (red.): BIBLIOTEKARERNE – En profession i et felt af
viden, kommunikation og teknologi
Forlaget Samfundslitteratur **2006**

Simonsen, Dorthe Gert: Tegnets tid
Museum Tusulanums Forlag **2003**

Styrelsen for Bibliotek og Medier: Fra information til viden
Styrelsen **2006**

Lokaliseret 2/8 2012

http://bs.dk/publikationer/rapporter/strategi/pdf/Paa_vej_til_vidensamfundets_bibliotek.pdf

Styrelsen for Bibliotek og Medier: Folkebibliotekerne i vidensamfundet -

Rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet

Styrelsen **2010**

Lokaliseret 2/8 2012

http://www.bibliotekogmedier.dk/fileadmin/publikationer/rapporter_oevrige/folkebib_i_vidensamfundet/pdf/Folkebib__i_videnssamf.pdf

Thorhauge, Jens: Bibliotekerne i kultur- og informationspolitikken: museer eller ressourcecentre?

KLIM **1994**.

Thorhauge, Jens: Direktørens blog

Lokaliseret 2/8 **2012**

Styrelsen 2012

<http://www.bibliotekogmedier.dk/om-os/jens-thorhauge/jens-thorhauges-blog/soegning-paa-emneord/artikel/folkeoplysningens-fremtid/>

Thorup, Cecilie: Danmark er blevet et stammesamfund – interview m/Povl Riis

Dagbladet Information 24/4 **2012**

Usherwood, Bob: Equity and Excellence in the Public Library

Ashgate **2007**

Vejle Centralbibliotek

Lokaliseret 2/8 2012

<http://www.centralbibliotek.dk/sites/default/files/2012handlingsplanforbopgaverne.pdf>

Vigsø, Orla: Interpretationsbegrebet i hermeneutikken og semiotikken: Paul Ricoeur & A.J.

Greimas

Nordisk Sommeruniversitet **1993**

Worsøe-Schmidt, Lisbeth: Litteraturens situation

KLIM **1994**

Aalborg Centralbibliotek

Lokaliseret 2/8 **2012**

- <http://centralbibliotek.dk/aalborg>